

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ "ΕΚΚΛΗΣΙΑ,"

ΕΤΟΣ ΣΤ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 | 15 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1957 | ΑΡΙΘ. 22

ΤΟ Β' ΙΕΡΑΤΙΚΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ

Κατὰ τὸν παρελθόντα μῆνα συγκαλέσαμεν τὸ Β' Ἱερατικὸν Συνέδριον τῆς Ἱεράς Ἐπισκοπῆς Ἀρκαδίας. Μερικὰς σκέψεις ἡμῶν ἐπὶ τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου τούτου, θεωροῦμεν σκόπιμον νὰ μεταφέρωμεν εἰς τὸ παρὸν σημειώμα. Τὰ Ἱερατικά Συνέδρια γενικῶς εἶναι χρήσιμα καὶ ὑποβοηθοῦν τὰ μέγιστα εἰς τὸ ἔργον τῶν ἐφημερίων. Αἱ συνάξεις αὗται φέρουν εἰς στενωτέραν ἐπαφήν καὶ ἐπικοινωνίαν τοὺς κληρικούς, δημιουργοῦν τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν ἀγάπην, τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν συνεργασίαν μεταξὺ τῶν Ἱερέων, καὶ τὸν συντονισμὸν τῶν προσπαθειῶν αὐτῶν πρὸς ἐνιαίαν ἀντιμετώπισιν τῶν πολλαπλῶν προβλημάτων τοῦ ἔργου των.

Δύο ἦσαν τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικὰ τοῦ Συνεδρίου ἡμῶν.

Διηρέθη τὸ Συνέδριον εἰς τρία τμήματα, ὡς ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ τριῶν συνεδρίων. Ὁ κόπος ἦτο τριπλοῦς, ἀλλὰ ἡ διευκόλυνσις τῶν Ἐφημερίων ἦτο μεγάλη. Ὅταν ἀναλογιζώμεθα τὴν ταλαιπωρίαν τοῦ ἐφημερίου τῆς ὑπαίθρου, τὴν στέρησίν του, τὰ ἀγροτικά του δάσανα, καὶ τὰς συνθήκας γενικῶς ὑπὸ τὰς ὁποίας ζῆ, ἀξίζει πολὺ νὰ ὑποβαλλώμεθα εἰς μεγαλύτερον κόπον, διὰ νὰ ἔλθωμεν βοηθοὶ εἰς τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας.

Ὅταν ἡμεῖς πηγαίνομεν κοντὰ εἰς τοὺς Ἐφημερίους, τοὺς ἀπαλλάσσομεν ἀπὸ περιττὰ ἔξοδα καὶ ἀπὸ ἄλλας ταλαιπωρίας, ἰδιαιτέρως μάλιστα εἰς τὴν ὑπαίθρον, ὅπου οὔτε αἱ συγκοινωνίαι ὑπάρχουν ἀνεπτυγμένα, οὔτε αἱ ἄλλαι εὐκολίαι μετακινήσεως καὶ διαμονῆς ὑπάρχουν.

Τὸ δεύτερον χαρακτηριστικὸν τοῦ ἡμετέρου συνεδρίου ἦτο ὁ ὀρισμὸς καὶ συγκεκριμὸς σκοπὸς αὐτοῦ. Ἡ μικρὰ ἡμῶν πεῖρα ἐκ τῆς συμμετοχῆς εἰς διάφορα Ἱερατικά συνέδρια ἐπεβεβαίωσεν, ὅτι οἱ καρποὶ τῶν Ἱερατικῶν συνεδρίων δὲν εἶναι ἀνάλογοι τῆς διατυμπανιζομένης διαφημίσεώς των. Συνέδρια μὲ εἰσηγήσεις ἐπὶ διαφόρων θεμάτων, μὲ λόγους καὶ πομπώδη κηρύ-

γματα δὲν ἀποφέρουν πολὺ πνευματικὸν κέρδος. Οὐχὶ δὲ σπανίως ἀκούονται ἀναπτυσσόμενα θέματα ποιμαντικῆς λειτουργικῆς ἐξομολογητικῆς ἀπὸ λαϊκοὺς νεαρῶς ὁμιλητάς, θέματα τὰ ὅποια μόνον ποιμένες κληρικοί, οὐχὶ ἀπλῶς ἐκ μορφώσεως, ἀλλ' ἐκ τῆς μακρᾶς πείρας καὶ τῆς διακονίας αὐτῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ δύνανται νὰ διαπραγματευθῶσιν.

Ἡ ὠφέλεια ἐκ τοῦ ἐπὶ ὠρισμένου τομέως περιορισμοῦ ἐκάστου συνεδρίου ἀποδεικνύεται μεγάλη, διότι τὰ θέματα ἀναπτύσσονται, ἐξουχίζονται, διασαφηνίζονται, κατανοοῦνται καὶ ἀφομοιώνονται. Εἶναι ὅλα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ γενικωτέρου θέματος καὶ δὲν διασπᾶται ἡ προσοχὴ τῶν συνέδρων εἰς ποικιλίαν θεμάτων, ὅταν μάλιστα οἱ ἐφημέριοί μας ἔχουν ἀνάγκην πολλῆς βοήθειας.

Τὸ Βον Ἱερατικὸν Συνέδριον τῆς Ἱερᾶς Ἐπισκοπῆς Ἀρχαδίας ἦτο λειτουργικὸν καὶ τελετουργικόν. Θὰ ὀφείλε νὰ εἶναι μόνον λειτουργικὸν ἢ τελετουργικόν. Ὑπάρχουν τόσα θέματα εἰς ἕκαστον τομέα, τὰ ὅποια θὰ ἔπρεπε νὰ διδασχθῶσιν καὶ νὰ κατανοήσῃσιν οἱ αἰδεσιμώτατοι Σύεδροι. Ἐπρωτιμῆθη ὁ τομεὺς οὗτος, καὶ διὰ τὴν σοβαρότητά του καὶ διὰ τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπιτύχωμεν μίαν ὁμοιομορφίαν εἰς τὴν λατρείαν καὶ εἰς τὴν τέλεσιν τῶν μυστηρίων καὶ λοιπῶν τελετῶν τῆς Ἐκκλησίας.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὑπάρχει μία πλήρης τελετουργικὴ ἀναρχία εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μας. Μεγάλαι καὶ πολλαὶ διαφοραὶ παρουσιάζονται εἰς τὴν τέλεσιν τῆς λατρείας καὶ τῶν μυστηρίων πολλάκις καὶ μεταξύ τῶν ἐφημερίων τοῦ αὐτοῦ Ναοῦ, ὡς εἶναι ἔυκολον νὰ διαπιστωθῇ καὶ ἐν μέσαις Ἀθήναις. Τοῦτο κατὰ μείζονα λόγον εἶναι φυσικὸν νὰ συμβαίη εἰς τὴν ὑπαιθρον, ἔνθα ἡ ἄγνοια καὶ ἄλλοι λόγοι ἐπιδεινώνουν τὴν κατάστασιν. Βεβαίως ὑπάρχει τὸ Τυπικὸν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰ Εὐχολόγια καὶ τὰ ἄλλα σχετικὰ βιβλία, ἀλλ' ὅμως εἰς τὴν πράξιν παρουσιάζονται πλεῖστα ὅσαι διαφοραὶ, ὀφειλόμεναι εἰς τοπικὰς συνηθείας, ἰδιορρυθμίαις κληρικῶν, εἰς προλήψεις καὶ εἰς διάφορον κατάρτισιν τῶν ὑποψηφίων κληρικῶν εἰς τὰς Ἐκκλησιαστικὰς Σχολὰς καὶ Φροντιστήρια.

Ἡ διοργάνωσις τῶν Ἱερατικῶν Συνεδρίων δὲν εἶναι ἀπλῆ σύγκλησις Ἱερατικῆ, οὐδὲ τυπικὴ ἐκφώνησις λόγων, εὐχῶν καὶ συγχαρητηρίων, ἀλλ' ἐπιβεβλημένον καθήκον πρὸς ἀνασυγκρότησιν καὶ συγτονισμὸν τῆς δράσεως τῶν κληρικῶν ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ διακονίᾳ.

Ἀπὸ τὴν ἱκανοποίησιν καὶ εὐχαρίστησιν, τὴν ὁποίαν ἐξεδήλωσαν οἱ Αἰδεσιμώτατοι Ἱερεῖς Ἐφημέριοι, μετὰ τὸ πέρασ τοῦ

ΑΠΟ Τ' ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑΤΑ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

ΟΙ ΠΕΡΙ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ ΛΟΓΟΙ
ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΛΟΓΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

164. Ὡς πρὸς τὴ δῆθεν καταφρόνησίν μου λοιπὸν πρὸς αὐτοὺς ποῦ μ' ἐτίμησαν· καὶ γιὰ τὸ ὅτι δὲν ἀπέκρουσα τὸ ἀξίωμα αὐτό, ἐπειδὴ τάχα ζητοῦσα νὰ τοὺς ταπεινώσω, αὐτὰ ποῦ εἶπα, εἶναι καὶ τὰ ὅσα θὰ ἤμποροῦσα νὰ εἰπῶ. Θὰ προσπαθῆσω δὲ τώρα, μ' ὄση δύναμιν ἔχω, ν' ἀποδείξω καὶ τοῦτο· ὅτι δηλαδὴ δὲν τῶκαμα, ἐπειδὴ ἀπ' ἀδιαντροπιᾶν ἐπῆρεν ἀέρα τὸ μυαλό μου.

165. Γιατί, ἂν μοῦλεγαν νὰ διαλέξω νὰ γίνω στρατηγὸς ἢ βασιληᾶς, κ' ἐσκεπτόμυνα καὶ στὴν περιστασίν αὐτὴ κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, μὲ τὸ δίκηο του ὁ καθένας θὰ τὸ πίστευε αὐτὸ τὸ πρᾶγμα· ἢ καλύτερα τότε, κανεὶς δὲν θὰ μέλεγεν ἀδιάντροπο· παρὰ ὅλοι θὰ μ' ἐθεωροῦσαν ἀνόητο. Ὅταν ὅμως πρόκειται γιὰ τὴν ἱερωσύνην, ποῦ στέκεται τόσο πρὸ ψηλὰ ἀπὸ τὴ βασιλείαν, ὄση εἶναι ἡ διαφορὰ ἀνάμεσα στὸ πνεῦμα καὶ στὴ σάρκα, ποιὸς εἶν' αὐτὸς ποῦ θάχῃ τὴν τόλμην νὰ μὲ κατηγορήσῃ γι' ἀδιάντροπο;

166. Καὶ πῶς δὲν εἶναι παράλογο, αὐτοὺς μὲν ποῦ καταφρονοῦν τὰ μικρὰ ἀξιώματα νὰ τοὺς κατηγοροῦμε πῶς παραπαίουν· αὐτοὺς δὲ ποῦ κάνουν τὸ ἴδιον γιὰ τὰ πολὺ μεγάλα, νὰ μὴν τοὺς θεωροῦμε μὲν γιὰ παραλογισμένους, νὰ τοὺς κατηγοροῦμε ὅμως σάν

Συνεδρίου, κατεφάνη ὅτι ἡ κατὰ τοιοῦτον τρόπον σύγκλησις τῶν Ἱερατικῶν Συνεδρίων βοηθεῖ εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ των, πρὸς τὴν ὀρθὴν ἀντιμετώπισιν τῶν πολλαπλῶν προβλημάτων τῆς συγχρόνου ζωῆς καὶ πρὸς ἐπιτυχήν ἐκπλήρωσιν τῆς ἱεραῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸν κόσμον.

† Ὁ Ἀρκαδίας ΤΙΜΟΘΕΟΣ

ἀδιάντροπους; Τὸ ἴδιο δηλαδή, σάμπως ἂν κάποιος πού δὲν θέλει νὰ βοσκᾷ βόδια καὶ νᾶναι τσοπάνης, δὲν θὰ τὸν ἐκατηγορούσαμε καθόλου σὰν περήφανο, ἀλλὰ πὼς ἔχει χάσει τὰ μυαλά του. Αὐτὸν δὲ πού δὲ θέλει νὰ γίνῃ βασιληᾶς ὅλης τῆς οἰκουμένης καὶ νὰ κυβερνᾷ ὅλου τοῦ κόσμου τοὺς στρατοὺς, ἀντὶ νὰ παραδεχώμαστε πὼς εἶναι τρελλός, τὸν λέμε πὼς εἶναι περήφανος;

167. Δὲν εἶναι ὅμως δυνατὰ αὐτὰ τὰ πράγματα. "Οχι δὲν εἶναι. Καὶ συκοφαντοῦν τὸν ἑαυτὸ τους περισσότερον ἀπὸ ἐμένα, ὅσοι τὰ λένε. Γιατί, καὶ τὸ νὰ βάλουμε μόνο στὸ νοῦ μας, ὅτι μπορεῖ ἓνας ἄνθρωπος νὰ καταφρονέσῃ σὰν ἀνάξιό του τὸ λειτούργημα ἐκεῖνο, εἶναι μιὰ φανερὴ ἀπόδειξι ἐναντίον αὐτῶν πού τὸ ξεστομίζου, γιὰ τὴν ἐκτίμησι πού ἔχουν στὸ πρᾶγμα αὐτό. Γιατί ἂν δὲν τὸ ἐνόμιζαν τυχαῖο κι' ἀπ' αὐτὰ πού δὲν ἀξίζει νὰ γίνεταί πολὺς λόγος, δὲν θάβαζαν τότε οὔτε καὶ γιὰ μένα τίποτα στὸ νοῦ τους.

168. Γιατί λοιπὸν κανένας δὲν ἐτόλμησε ποτέ του νὰ ὑποψιασθῇ κάτι τέτοιο γιὰ τὴν Ἀγγελικὴν ἱεραρχία, καὶ νὰ ἰσχυρισθῇ πὼς ζῆ στὸν κόσμον ἄνθρωπος, πού ἀπὸ περηφάνεια του δὲν καταδέχεται νὰ πάρῃ τὸ ἀξίωμα τους; Γιατί βέβαια πλάθομε μὲ τὴ φαντασία μας κάποια μεγάλα πράγματα γιὰ τὶς ἀγγελικὰς ἐκεῖνες δυνάμεις. Κι' αὐτὸ δὲν μᾶς ἀφήνει νὰ πιστέψωμε, πὼς θὰ μπορούσε κάποιος νὰ σκεφθῇ ἀξίωμα τιμητικώτερο ἀπὸ ἐκεῖνο.

169. "Ωστε τὸ σωστὸ θάτανε νὰ κατηγορήσῃ κανεὶς σὰν περήφανους ἐκείνους καλύτερα πού τὸ κατηγοροῦν αὐτὸ γιὰ μένα. Γιατί, ἂν οἱ ἴδιοι πρωτῆτερα δὲν εἶχαν σχηματίσει τὴν πεποίθησι πὼς τὸ πρᾶγμα δὲν ἀξίζει τίποτα, δὲν θὰ τὸ λογάριάζαν αὐτὸ ποτέ καὶ γι' ἄλλους.

170. "Αν δὲ λένε πὼς τῶκαμα αὐτὸ ἀπὸ φιλοδοξία, θὰ τοὺς ἀποδείξω, πὼς βρίσκονται σὲ ἀντίθεσι καὶ σὲ

πόλεμο με τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ τους. Γιατὶ οὔτε καὶ ξέρω ποιὰν ἄλλη πρόφαση θ' ἀναζητοῦσαν ἐκτὸς ἀπ' αὐτῆ, ἂν θὰ τὰποφάσιζαν νὰ μ' ἀπαλλάξουν ἀπὸ τὴν κατηγορία τῆς ματαιοδοξίας.

171. Γιατὶ, ἂν ἔμπαινε κάποτε μέσα μου ὁ ἔρωτας αὐτός, θάπρεπε τότε, μᾶλλον νὰ τὰποδεχθῶ τὸ ἀξίωμα παρὰ νὰ τ' ἀποφύγω. Γιὰ ποιοῦ λόγο; Νά! γιατί τὸ πρᾶγμα αὐτὸ θὰ μοῦφερνε μεγάλη δόξα. Γιατὶ, τὸ νᾶμαι τόσο μικρὸς ἀκόμη στὴν ἡλικία, καὶ νᾶχω πρὸ ὀλίγου μόλις ἀποτραβηχθῆ ἀπὸ τὶς βιωτικὲς μέριμνες, καὶ ξαφνικὰ νὰ παρουσιασθῶ σ' ὅλους τόσο ἀξιοθαύμαστος, πού νὰ μὲ προτιμήσουν ἀπ' αὐτούς· πού ἀναλώθηκαν σ' ὅλη τους τὴ ζωὴ σ' αὐτῆ τὴν προσπάθεια, καὶ νὰ πάρω περισσότερους ψήφους ἀπ' ὅλους ἐκείνους, θάπειθε τὸν καθένα νὰ ὑποψιασθῆ γιὰ μένα, πὼς ἔχω τάχα κάποιες μεγάλες κι' ἀξιοθαύμαστες χάρες· καὶ θὰ μ' ἔκανε ἀξιοσέβαστο καὶ περιβλεπτο.

172. Τώρα ὅμως, ἐκτὸς ἀπὸ λίγους, οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς οὔτε κι' ἀπὸ τ' ὄνομά μου μὲ ξέρουν. Ὡστε μὴδὲ τὸ πὼς ἔχω παραιτηθῆ δὲν εἶναι γνωστὸ σ' ὅλους, παρὰ σὲ μερικοὺς ἐλάχιστους. Κι' ἀπ' αὐτούς πάλιν δὲν τὴν ξέρουν, νομίζω, τὴν ἀλήθειαν ὅλοι· καὶ γι' αὐτὸ εἶναι φυσικὸ πολλοὶ τους νὰ πιστεύουν, ἢ πὼς δὲν ἐξελέγηκα καθόλου, ἢ κι' ὅτι ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐκλογή μου παραμερίσθηκα· ἐπειδὴ ἐνομίσθηκα, πὼς εἶμαι ἀκατάλληλος· κι' ὄχι πὼς θεληματικὰ μου τ' ἀπέφυγα.

III

173. Ὅσοι ὅμως ξέρουν τὴν ἀλήθεια θ' ἀπορήσουν. Κι' ὅμως ἐσὺ λές, πὼς αὐτοὶ εἶναι πού με κατηγοροῦν —ὡς ματαιόδοξο καὶ περήφανο. Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν ἤμπορῶ νὰ περιμένω τὸν ἔπαινο; μήπως ἀπὸ τὸν πολὺ κόσμος; Μὰ αὐτοὶ δὲν τὴν ξέρουν καλὰ τὴν πραγματικότητα. Μήπως ἀπὸ τοὺς λίγους; Ἄλλὰ κ' ἐδῶ ἔχει

πάρει ἢ ὑπόθεσις τὴν ἀντίθετην στροφὴν. Γιατὶ δὲν ἦλθες ἐδῶ τώρα γιὰ κανέναν ἄλλο λόγο, παρὰ μὲ τὸ σκοπὸν νὰ πληροφορηθῆς, τί θάπρεπε ν' ἀπολογηθῶ σ' ἐκείνους.

174. Ἀλλὰ γιὰ ποιὸν λόγο κάθομαι καὶ λεπτολογῶ τώρα γιὰ ὅλα αὐτά; Περίμενε λοιπὸν λίγο καὶ θὰ στὸ ἐξηγήσω κ' αὐτὸ καλὰ· πὼς κ' ἂν ἤξεραν δηλαδὴ τὴν ἀλήθειαν ὅλοι τοὺς καὶ πάλι τότε δὲν θάπρεπε νὰ μὲ κατακρίνουν σὰν ἀδιάντροπο καὶ σὰν φιλόδοξο· κ' ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ θὰ μάθης κ' ἐκεῖνο· ὅτι δηλαδὴ δὲν εἶναι μικρὸς ὁ κίνδυνος ποὺ θὰ ἐπακολουθήσῃ, ὅχι μονάχα σ' αὐτοὺς ποὺ ἀποτολμοῦν τέτοιο τόλμημα (ἂν ὑπάρχῃ βέβαια ἄνθρωπος ποὺ νᾶναι τόσο τολμηρὸς, γιατί ἐγὼ τοῦλάχιστον δὲν τὸ παραδέχομαι), ἀλλὰ καὶ σ' αὐτοὺς ποὺ τὸ ὑποψιάζονται αὐτὸ γι' ἄλλους.

IV.

175. Γιατὶ ἡ Ἱερωσύνη πραγματοποιεῖται μὲν ἐπάνω στὴ γῆ, κατατάσσεται ὅμως στὰ ἐπουράνια πράγματα. Κι' αὐτὸ βέβαια εἶναι πάρα πολὺ εὐλόγο. Γιατὶ οὔτε ἄνθρωπος, οὔτε ἄγγελος, οὔτε ἀρχάγγελος, οὔτε καμμιὰ ἄλλη κτιστὴ δύναμις, ἀλλὰ αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ πανάγιο Πνεῦμα τὸ ἐσύστησε τὸ λειτούργημα αὐτό· καὶ μᾶς ἔπεισε, ἐνῶ ἀκόμη φοροῦμε σάρκα, νὰ ἐμφανίζομαστε μὲ τὴν διακονίαν τῶν Ἀγγέλων. Γι' αὐτὸ πρέπει ὁ ἱερωμένος νᾶναι τόσο καθαρὸς, σὰν πράγματι νὰ βρῖσκεται στὰ ἴδια τὰ ἐπουράνια κ' ἀνάμεσα στὶς Ἀγγελικὰς ἐκεῖνες δυνάμεις.

176. Γιατὶ βέβαια ἦσαν φοβερὰ καὶ τρομερὰ καὶ τὰ ὅσα ἐγίνοντο προτοῦ νὰ φανερωθῆ ἡ θεία Χάρις. Οἱ κωδωνοκρουσίαι λόγου χάριν· καὶ οἱ ροῦσκοι· καὶ τὰ πετράδια ποὺ ἔλαμπαν ἐπάνω στὰ στήθια· καὶ τ' ἄλλα ἐπάνω στὰ ὠμόφορα· καὶ ἡ μήτρα· καὶ ἡ κίδαρις· καὶ ὁ μακρόσυρτος μανδύας· καὶ τὸ χρυσὸ τὸ πέταλο· καὶ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων· καὶ ἡ ἄκρα γαλήνη στὰ ἐνδότερα τοῦ ναοῦ. Ἄν ὅμως κανεὶς ἐξετάσῃ τὰ μετὰ τὴν θείαν

Χάρι, θὰ τὰ βρῆ μικρὰ τὰ φοβερὰ καὶ τρομερὰ ἐκεῖνα·
κι' ὅτι ἐπαληθεύει κ' ἐδῶ αὐτὸ πού εἰπώθηκε γιὰ τὸ
(Μωσαϊκὸ) νόμο «ὅτι στὴν περίπτωσιν αὐτῇ δὲν ἔχει
δοξασθῆ τὸ δοξασμένο· καὶ ὁ λόγος εἶναι ἡ ὑπέρμετρη
δόξα του».

177. Γιατί, ὅταν ἰδῆς ἐμπρὸς σου τὸν Κύριο θυ-
σιασμένο καὶ νεκρό· καὶ τὸν ἱερέα νὰ στέκεται ἐπάνω
ἀπὸ τὸ θῦμα καὶ νὰ δέεται· καὶ ν' ἀλικοβάφονται ὅλοι
ἀπὸ τὸ πολύτιμο ἐκεῖνο αἷμα, νομίζεις ἄρα γε πὼς
βρίσκεσαι ἀκόμα με ἀνθρώπους καὶ πὼς πατᾶς στὴ γῆ·
κι' ὄχι πὼς μεταφέρεσαι παρευθὺς στὰ ἐπουράνια·
κι' ἀφοῦ ἔβγαλες ἀπὸ μέσα κάθε σαρκικὸ στοχασμό,
μ' ὀλόγυμνη τὴν ψυχὴ σου καὶ μ' ὀλοκάθαρο τὸ νοῦ σου
περιεργάζεσαι τὰ ἐπουράνια; "Ω! Τί θαῦμα μεγάλο!
"Ω! Τί Θεϊκὴ φιλανθρωπία. Αὐτὸς πού με τὸν Πατέρα
του βρίσκειται ψηλά, τὴν ὥραν ἐκείνη τὸν πιάνουν ὅλοι
με τὰ χέρια τους, κ' ἐπιτρέπει στὸν καθένα νὰ τὸν περι-
πτυχθῆ καὶ νὰ τὸν δεχθῆ μέσα του. Καὶ τὴ στιγμὴν
ἐκείνη ὅλοι τὸ κάνουν αὐτὸ με τὰ μάτια τους. Σοῦ
φαίνονται λοιπὸν πὼς ἀξίζουσιν καταφρόνιαν αὐτά; ἢ
πὼς εἶναι τέτοια ὥστε νὰ μπορῆ κανεὶς νὰ δείξῃ ἔπαρση
ἀπέναντί τους;

178. Θέλεις τώρα κι' ἀπ' ἄλλο ἐξάϊσιο πρᾶγμα νὰ
ἰδῆς τὸ μεγαλεῖο τῆς μυσταγωγίας αὐτῆς; Φαντάσου
πὼς βλέπεις με τὰ μάτια σου σὰν ζωγραφιὰν τὸν προ-
φήτην 'Ηλία· καὶ τὸ ἀμέτρητο πλῆθος νὰ τὸν περιτρι-
γυρίζει· καὶ τὴ θυσία νὰ εἶναι ἔτοιμη ἐπάνω στὸν πέ-
τρινο βωμό· κι' ὅτι ὅλοι μὲν οἱ ἄλλοι στέκουν με ἡρεμία
καὶ με ἄκρα σιγῆ· καὶ μόνον ὁ Προφήτης ἀπαγγέλλει
εὐχές. Καὶ κατόπιν ὅτι πέφτει ξαφνικὰ ἡ φλόγα ἀπὸ
τοὺς οὐρανοὺς ἐπάνω στὰ σφάγια.

179. Βέβαια εἶναι ἀξιοθαύμαστα αὐτά· καὶ μᾶς
γεμίζουν ἀπὸ κάθε ἐκπληξῆ. Πέταξε τώρα ἀπὸ ἐκεῖ,
σ' αὐτὰ πού γίνονται τώρα· καὶ θὰ δῆς, πὼς δὲν εἶναι
μονάχα ἀξιοθαύμαστα· ἀλλὰ καὶ πὼς ξαφνιάζουν περισ-

Η ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΚΑΙ Η ΧΟΡΕΙΑ ΤΩΝ ΚΟΡΥΦΑΙΩΝ ΕΚΤΕΛΕΣΤΩΝ ΤΗΣ

Η ΑΝΑΒΙΩΣΙΣ ΜΙΑΣ ΕΠΟΧΗΣ

Ἐδῶ και λίγα χρόνια ἡ Βυζαντινὴ μουσικὴ ἤρχισε νὰ προ-
καλῆ ἓνα ζωηρὸ ἐνδιαφέρον και νὰ βροσκη θερμούς ὀπαδούς της
μὲ πλήρη κατανόηση τῆς θρησκευτικῆς της γοητείας και τῆς μα-
κράιωνης ιστορίας της. Στις Ἐκκλησίες ἀκούονται συχνὰ χορω-
δίες βυζαντινῶν ψαλτῶν, σύλλογοι βυζαντινῆς μουσικῆς καλλιερ-
γοῦν τὴν ἀγάπην τοῦ κοινοῦ πρὸς τὴν μουσικὴν αὐτὴν και ἡ ἱερὰ
ἐκκλησία ἔχει στρέψει τὴν προσοχὴν και τὸ ἐνδιαφέρον της γιὰ
νὰ ἐπιβληθῆ ὡς ἡ μόνη μουσικὴ ποὺ ἐμφανίζει μιὰν ὁμοιομορ-
φία και ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰ θρησκευτικὰ ἰδανικὰ τῆς ὀρθο-
δοξίας. Κάθε φορὰ ποὺ ἐξαγγέλλεται στίς ἐφημερίδες, ὅτι εἰς τὴν
δεῖνα ἢ τὴν τάδε Ἐκκλησίαν τῆς πρωτευούσης ἢ και τῶν συν-
οικισμῶν θὰ ψάλλη ἱεροψάλτης τῆς Πόλης και συγκε-
κριμένα ὁ πρωτοψάλτης ἢ ἀρχιλαμπαδάριος τοῦ ναοῦ τοῦ Οἴκου-
μενικοῦ θρόνου, περαστικὸς ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν πρωτεύουσα, τὸ
πλῆθος κατακλύζει ἀσφυκτικὰ τὴν Ἐκκλησία αὐτή. Αὐτὸ συνέβη

σότερο ἀπὸ καθετί. Γιατὶ στέκεται ὄρθιος ὁ ἱερέας,
και δὲν κατεβάξει φωτιὰν ἀπὸ τὸν οὐρανό, ἀλλὰ τὸ
Πανάγιον πνεῦμα. Και προσεύχεται πολλὰς ὥρες, ὄχι
γιὰ νὰ κάμη στάχτη κάποια λαμπαδά, ποὺ θὰ τὴν
ἀναβεν ὁ οὐρανός, τὰ σφάγια ποῦναι μπροστὰ του,
ἀλλὰ γιὰ νὰ προστεθῆ στὴ θυσία ἡ Χάρη τοῦ Θεοῦ, και
μὲ τὴ βοήθειά της νὰ λαμπαδιάσῃ κάθε ψυχὴ και νὰ γίνῃ
ἔτσι λαμπρότερη κι' ἀπὸ τὸ πιὸ καλοδουλεμένο ἀσήμι.

180. Ποιὸς λοιπὸν - ἐκτὸς βέβαια ἀν εἶναι τρελλὸς
και τάχει ὄλωσ διόλου χαμένα - μπορεῖ νὰ καταφρονέσῃ
αὐτὴ τὴ φρικτότατη τελετουργία; Ἡ μήπως τάχα
δὲν ξέρεις, ὅτι δὲν θὰ μποροῦσε ἀνθρώπινη ψυχὴ νὰ
βαστάξῃ τὴ φωτιὰ τῆς θυσίας ἐκείνης· ἀλλὰ πὼς συθέ-
μελοι θ' ἀφανίζονταν ὅλοι, ἀν δὲν συνέτρεχεν ἡ βοή-
θεια τῆς θείας Χάρης;

ΘΕΟΔΟΣΗΣ Κ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἑβδομάδων, πού ἀνηγγέθη ὅτι θὰ ψάλλῃ κατὰ τὴν θείαν λειτουργίαν στὸν ναὸν τῆς Χρυσοσπηλαιωτίσσης ὁ λαμπαδάριος τοῦ Πατριαρχικοῦ ναοῦ τοῦ Φαναρίου κ. Στανίτσας. Αὐτὴ ἡ καθαρῶς βυζαντινὴ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ ἀποτελεῖ τὴν ἀναπόληση ὅλων ἐκείνων πού ἔζησαν παλαιότερα στὴν Πόλη καὶ πού νοσταλγοῦν ὅ,τι ἀποτελοῦσε τὴν σφραγίδα τῆς ζωῆς καὶ τῆς ψυχῆς της. Συνέχεια ἐνὸς πνεύματος καὶ μιᾶς ἐποχῆς τῆς ἑλληνικῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, πού κατέρρευσε μιὰ ἀποφράδα Τρίτῃ τοῦ Μαΐου τοῦ 1453, ἡ βυζαντινὴ μουσικὴ δημιουργεῖ βαθυτέρους κόσμους ψυχικούς καὶ σὲ κάθε φιλόθρησκο καὶ φιλότεχνο. Οἱ κατακτητὲς ἀνέτρεψαν τὰ πάντα καὶ ἡ ζωὴ τῆς Πόλης, παλαιᾶς πρωτεύουσας μιᾶς τόσο ἰσχυρῆς χριστιανικῆς αὐτοκρατορίας, ἐπῆρε ἕνα καινούργιο ρυθμό. Ὡς τόσο ἡ ὀρθόδοξη χριστιανικὴ θρησκεία μὲ ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις της, τόσο τὶς βαθύτερες ὅσο καὶ τὶς ἐπιφανειακὲς κατώρθωσε νὰ διατηρηθῇ ἄθικτη καὶ ἀνέπαφη. Ἐγίνε ὁ κρῖκος πού συνέδεσε ἀκόμη περισσότερο τὸν εὐλαβῆ χριστιανικὸ λαὸ μὲ τὴν ψυχὴ τοῦ Βυζαντίου πού ἔμεινε ἀλύγιστη κι' αὐτῇ.

Ἐξειλίχθη σὲ μιὰ παράδοση γύρω ἀπὸ τὴν ὁποία ὁ χριστιανικὸς λαὸς τῆς ὑπόδουλης παληᾶς βασιλίδος τοῦ Βοσπόρου ξαναβρῆκε τὴ δύναμι καὶ τὴν ζωτικότητά του. Ἡ δουλεία ἐδημιούργησε ζωηρότερο τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα καὶ ἐδραίωσε βαθύτερα τὴν προσήλωση πρὸς τὴν θρησκεία. Δὲν ἦταν θρησκοληψία καὶ ἀναχρονισμὸς ἡ ἐκδήλωση αὐτῆ τοῦ λαοῦ τῆς Πόλης. Ἦταν μιὰ παλαιὰ καὶ ἀκίνδυνη ἀντίδραση πού ἐχρησίμειυσε σὰν ἕνα σιλωαμικὸ χριστιανικὸ καὶ ἐθνικὸ ἀναβάπτισμα. Ἡ βυζαντινὴ μελωδία παρ' ὅλες τὶς παραφθορὰς καὶ τὶς ἐπιδράσεις τῆς καθαρᾶς ἀνατολίτικης μουσικῆς ζυπνοῦσε πάντοτε λησμονημένους κόσμους συνυφασμένους μὲ τὴν ἄλλη τῆς παλαιᾶς αὐτοκρατορίας. Ἐαναζωντάνευε ἀθέλητα καὶ ὑποσυνείδητα τὸ δράμα καὶ μεγαλεῖο τῆς ἐποχῆς πού ἦταν ἡ ἐποχὴ τῆς δόξας τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας.

Οἱ γενεὲς πού διαδέχθηκαν στὸ πέρασμα τῶν αἰῶνων ἀλλήλας ἐκράτησαν ὑψηλὰ καὶ ἄσβεστη τὴν ἀναμμένη λαμπάδα τῆς θρησκευτικῆς παραδόσεως. Ἐτσι ἡ βυζαντινὴ μουσικὴ ἔγινε βαθειὰ συνείδησις καὶ διατηρήθηκε σὲ ὅλη τὴ δυνατὴ ἀρχικὴ της μορφὴ εὐρίσκοντας βαθύτατα τὴν ἀπήχησή της σὲ κάθε ἑλληνοχριστιανικὴ ψυχὴ τοῦ Βυζαντίου. Διατηρήθηκε σὰν μιὰ σχολὴ μὲ κορυφαίους διδασκάλους καὶ πλῆθος μαθητῶν γεμάτων ἐνθουσιασμὸ καὶ πιστῇ προσήλωση πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ἐκτέλεση τῆς μουσικῆς αὐτῆς.

Και ανατρέχουμε όχι στην πολύ παλαιότερη εποχή του Βυζαντίου υπό την αλλόδοξη κατοχή και κυριαρχία, αλλά στην περίοδο της Πόλης την πρό του πρώτου παγκοσμίου πολέμου. Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ Σχολὴ ποὺ λειτουργοῦσε στὴν Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ, ἐκεῖ στὸ Φανάρι ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀρχοντος Πρωτεκδικίου Γεωργίου Παπαδοπούλου, ἔδιδε διπλωματούχους μαθητὰς ποὺ συνεχίζουν τὴν παράδοσιν τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς. Κορυφαῖοι καὶ ἀξιόλογοι ἱεροψάλτες οἱ περισσότεροὶ διδάσκαλοι τῆς μουσικῆς αὐτῆς ἐκκλησιαστικῆς σχολῆς. Εἶχαν ριζωμένη τὴν βυζαντινὴ συνείδησιν καὶ δὲν ἦσαν ἀπλοὶ ἐκτελεσταὶ ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων καὶ μελωδιῶν. Ἦταν ἱεροφάντες μιᾶς τέχνης καὶ μιᾶς θρησκείας ποὺ δημιουργοῦσαν μὲ τὴν ψαλτικὴ τους τὴν ἀτμόσφαιρα μέσα ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀναπηδοῦσεν τὸ Βυζάντιον, ἡ ἐποχὴ του, ὁ θρησκευτικὸς μυστικισμὸς του, κάποιες ἀπομακρυσμένες εὐλαβικὲς μορφές καὶ ἡ βαθύτερη ψυχὴ του.

Στὸν πάνσεπτο πατριαρχικὸ καὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου ὁ ἀρχων πρωτοψάλτης Ἰάκωβος Ναυπλιώτης, μαθητῆς καὶ γαμβρὸς τοῦ προκατόχου τοῦ διακεκριμένου βυζαντινολόγου ἱεροψάλτη Γεωργίου Βιολάκη ἐγέμιζε τοὺς θόλους καὶ τὴν ψυχὴ τοῦ ἐκκλησιαζομένου πλήθους μὲ τὴν ἁρμονία τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς ποὺ ἔψελνε. Τὸν συνεπλήρωνε δὲ ὁ ἀρχων λαμπαδάριος ὁ Κωνσταντῖνος Κλάβας μὲ τὴ βαρεία του ἐπίσης φωνὴ καὶ μὲ τὴν βυζαντινὴ μουσικότητά του. Διάδοχός τους ὁ σημερινὸς πρωτοψάλτης Κωνστ. Πρίγκος καὶ ὁ λαμπαδάριος Στανίτσας. Ἀλλὰ καὶ ἀρχιερεῖς ὅπως ὁ Μητροπολίτης Σισανίου καὶ Σιατίστης καὶ κατόπιν Γάνου καὶ Χώρας Σεραφεῖμ Σκαρούλης ὑπῆρξε μέχρι γῆρατος ἐκτελεστῆς τῆς βυζαντινῆς ἐκ τῶν κορυφαίων. Τὸ Σταυροδρόμι, ὁ Γαλατᾶς, τὸ Φανάρι ἐγνώρισαν κορυφαίους τῆς βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς τέχνης. Ὁ Νηλεὸς Καμάραδος εἶχε δημιουργήσει τὴ σχολὴν του καὶ τὸ φανατικὸ του ἀκροατήριον στὴν ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου τοῦ Σταυροδρομοῦ, ὁ Μιχ. Μουρτάδης στὴν ἐκκλησίᾳ τῆς Ἁγίας Τριάδος—αὐτὴν ποὺ πρώτη ἐδοκίμασε τὴν καταστροφικὴ ἀγριότητα τοῦ τουρκοῦ ὄχλου τὴν νύκτα τῆς 6 Σεπτεμβρίου τοῦ 1955—συνεκέντρωνε μαζί μὲ τὸν δομῆσιχό της τὸν Σμιθ μεγάλο πλῆθος ἐκκλησιαζομένων καὶ ὁ βυζαντινὸς χορὸς τοῦ «κυφοῦ» Εὐστρατίου Παπαδοπούλου μὲ τὸν βοηθό του Βασιλάκη Ὁνούφριάδη, ποὺ ἔγινε ἱερεὺς ἀργότερα, ὑπενθύμιζε στὴν ἐκκλησίᾳ τῶν Εἰσοδίων τῆς Παναγίας στὸ Πέραν τὴν παιδικὴν χορωδίαν τοῦ Μπάχ μέσα στὴν δική του βυζαντινὴ ἀτμόσφαιρα. Ὁ Ραιδεστινός, ὁ Βινόπουλος ὑπῆρξαν οἱ δυὸ ἄσσοι τῆς καθαρᾶς βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ποὺ συνεκέντρωναν ἐπίσης ἀπειράριθμο ἐκκλησίασμα

σὲ δυὸ ἐκκλησίες τοῦ Γαλατᾶ. Καὶ στὴν παλαιότερη βυζαντινὴ ἐκκλησία τὴν Παναγία τὴν Μουχλιώτισσα ὁ Χρηστάκης Πασχάλης, χωρὶς νὰ ἔχη φωνὴ ὅπως ἄλλοι καλλιφωνοὶ συνάδελφοί του, ἦταν ὡς τόσο ἀριστοτέχνης τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς πρώτος μεταξύ τῶν πρώτων ἱεροφαλτῶν.

Λίγα χρόνια πρὸ τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου ἔγινε προσπάθεια ἐναρμονίσεως τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς ἀπὸ μέρους τοῦ καθηγητοῦ τῶν φυσικομαθηματικῶν καὶ διαπρεποῦς γλωσσολόγου Σταμ. Σταματιάδη, τοῦ γνωστοῦ ὑπὸ τὸ φιλολογικὸν ψευδώνυμον Ἐλισσαῖος Γιαννίδης. Ἄλλ' ὁ λαὸς τῆς Πόλης εἶχε τὴν ἀντίληψιν, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὶς θρησκευτικὰς παραδόσεις μέσα εἰς τὶς ὁποῖες ἐκινεῖτο καὶ ἡ μορφή τῆς ἐθνικῆς του παλαιᾶς βυζαντινῆς ψυχῆς.

*

Ὁ πρῶτος παγκόσμιος πόλεμος καὶ οἱ συνέπειές του συνεκέντρωσαν καὶ στὴν φιλόξενο ἑλληνικὴ πρωτεύουσα ἀρκετοὺς νέους μαθητὰς τῶν διδασκάλων τῆς βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς τέχνης.

Ἐνα βράδῳ πρὸ τῆς ἐκρήξεως τοῦ δευτέρου πολέμου οἱ ἀκροατὲς τοῦ ραδιοφώνου — καὶ ἰδίως οἱ ἀλύτρωτοι — ἄκουαν μὲ κατάπληξι τὴν ἀκολουθία ἐνὸς ἑσπερινοῦ ποῦ μετεδίδετο ἀπὸ τὸν Μητροπολιτικὸ Ναὸ τῶν Ἀθηνῶν. Μία βαρεῖα φωνὴ μελωδικῆ δημιουργοῦσε ὑποβλητικὴ θρησκευτικὴ ἀτμόσφαιρα καὶ ἀνέβαινε, ὅπως ἔλεγε καὶ τὸ τροπάριο, ὡς θυμιάμα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ἦταν ἡ φωνὴ τοῦ ἀρχοντος πρωτοψάλτη τοῦ Πατριαρχείου, τοῦ Ἰακώβου Ναυπλιώτη, ποῦ ἀπόμαχος πλέον ἦλθε νὰ ζήσει τὰ τελευταῖα του χρόνια στὴν ἐλεύθερη πατρίδα του κοντὰ στὰ παιδιὰ του. Καὶ ἦταν τὸ κύκνειο ᾄσμα του ὁ ἑσπερινὸς ἐκεῖνος ποῦ ἔφαλε στὸν Μητροπολιτικὸ ναὸ τῶν Ἀθηνῶν. Σὲ λίγο καιρὸ ὁ Ἰάκωβος ἀπέθνησκε. Οἱ μαθητὲς του ὅμως καὶ θαυμασταὶ του ὅσοι εἶχαν συγκεντρωθῆ στὴν ἑλληνικὴ πατρίδα δὲν ἔπαυσαν τὴν προσπάθεια νὰ διατηρήσουν τὴν παράδοση τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς. Ὁ σύλλογος τῶν Φίλων τῆς μουσικῆς αὐτῆς ἀποτελεῖ μιὰ ὠραία ἐκδήλωσι τῆς ἐπιθυμίας καὶ προσπάθειας αὐτῆς· θὰ παραμένῃ δὲ ἀσφαλῶς ἀλησμόνητη ἡ ἐμφάνισις ὡς σύνολο θρησκευτικὸ μουσικὸ ὁ χορὸς ποῦ ἔφαλε κατὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ Ἀπ. Παύλου στὸν ἑσπερινὸ τοῦ ἁγίου εἰς τὸν βράχον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὁ ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν ἐκήρυξε τὸν ἄγνωστο Θεὸ ἀποκαλύπτοντας Αὐτὸν στοὺς εἰδωλολάτραις καὶ διστακτικοῦς Ἀρεοπαγίταις καὶ τοὺς ἀπίστους Ἀθηναίους. Τὸ Βυζάντιον καὶ ἡ παλαιότερη χριστιανικὴ σύγχρονη Πόλη ξαναζωντανεοῦν

ΑΠΟ ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ
ΕΝΟΣ ΑΝΑΧΩΡΗΤΟΥ

ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ Τ' ΑΠΟΒΡΑΔΟ

Ἐδῶ στήν ἁμορφῆ ἐξοχή καί τῆ βαθεῖα κ' εὐγενική γαλήνη τοῦ ἀπόμερου τοπίου πού ζῶ, αἰσθάνομαι πῶς δέν ἔχω ποτέ μου ἄδειες κι' ἀσήμαντες ὥρες.

Κάθε μέρα, ὁλοένα καί περισσότερο ζυγώνω τὰ πλάσματα τοῦ καλοῦ Θεοῦ. Καί χαίρομαι σάν παιδί τήν παραμυθένια γοητεία καί τὸ βαρυσήμαντο νόημα πού βρίσκεται καί στὸ τελευταῖο χορταράκι. Καί στὸ πιὸ μικρὸ ἀκόμη καί ἀσήμαντο πραγματάκι. Γιατί τὸ καθένα ἔχει μιὰ δική του ζωή. Καί μιὰ δική του ξεχωριστὴ γλώσσα. Καί εἶναι σάν ἱερογλυφικὸ πού ἀποκρυπτογραφεῖ μιὰ σκέψη κρυφῆ· κ' ἓνα δημιουργικὸ παλμὸ τῆς ἀπειροδύναμης πνοῆς.

Κ' ἡ εὐγνωμοσύνη μου πληθαίνει ἔτσι ἀδιάκοπα πρὸς τὸν τρισάγιο Πατέρα μας, πού μὲ καταξιώνει ν' ἀντικρύζω ἀκόμη τὸν ἁμορφο κόσμο του· καί νὰ διαβάζω—ἄς εἶναι καί συλλαβιστὰ—στὸ ἀνοιχτὸ καί παμφώτεινο βιβλίο του. Καί ἡ πίστη μου στήν ἀγιότητα καί στὸ μυστήριό τῆς ζωῆς ὁλοένα καί πλαταίνει. Καί νοιώθω, σάν μέσα σ' ὄνειρο, νὰ μ' ὀδηγῆ σάν χέρι μυστικὸ· κι' ὁλοένα πιὸ θαρρετὰ ἔμπρὸς σὲ κάθε θαυμαστὸ καί ἀλλόκοτο καί ἀνεξήγητο. Κι' ἀπὸ ξάφνιασμα σὲ ξάφνιασμα. Κι' ἀπὸ χαρὰ σὲ χαρὰ. Πού ἡ μιὰ εἶναι γλυκύτερη ἀπὸ τὴν ἄλλη...

*

Νά! Ἀπόψε πάλι τὸ ἡλιοβασίλεμα ἦτανε ὑπέροχο. Καί ἀληθινὰ λειτουργικὸ. Ἀνάλαφρα λευκορόδινα σύννεφα, πού τὸ περίγραμμά τους ἦτανε κατὰ χρυσο κ' ἐφλεγότανε, εἶχαν ἀπλωθῆ στ' ἀκροῦρανο. Ἡ φθινοπωρινὴ καλωσύνη ἐσκόρπιζε παντοῦ ἀπλόχερα γιασεμιά καί γαρούφαλα. Κ' ἐπασπάλιζε μὲ χρυσόσκονη στεριές καί πέλαγα.

Ὅλα γύρω μου ἦσαν καταπλημμυρισμένα ἀπὸ ὄνειρο· καί ἀπὸ

σὲ παρόμοιες ἐμφανίσεις καί δίδουν ἐπιδεικτικὰ τὸ παρὸν τους. Ἐνα παρὸν τόσο ὑποβλητικὸ καί συγκινητικὸ· γιὰ ὅσους ἰδίως κλείνουν μέσα τους τὴν βυζαντινὴ ψυχὴ, πού εἶναι ἀγκάλιασμα ἑνὸς ἐθνικοῦ πνεύματος καί μιᾶς χριστιανικῆς παραδόσεως. Εὐτύχημα ὅτι μεταξὺ τῶν πιστῶν τοῦ πνεύματος καί τῆς παραδόσεως αὐτῆς εἶναι καί ὁ σημερινὸς ἀρχηγὸς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος κ. Θεόκλητος.

ΒΑΣ. ΗΛΙΑΔΗΣ

ἀνέκφραστη καθαρότητα κι' ὀμορφιά. Σὲ τέτοιες στιγμὲς καὶ ἡ πιὸ σκοτεινὴ θλίψη παίρνει φῶς· καὶ ἡ μοναξιά παίρνει τὴ γλυκά του μελωμένου καρπού.

Σὲ λίγο, σὰν ἀπόσταγμα θαρρεῖς τῆς γλυκειᾶς καὶ μεθυστικῆς αὐτῆς ὥρας, ἐλάμπισαν ψηλὰ στὸν οὐρανὸ τ' ἄστρα. Καὶ μέσα μου αἰσθάνθηκα ν' ἀναβλύζει μιὰ πίκρα ἡδονικώτατη. Ποῦ μ' ἐγέμιζεν εὐτυχία. Καὶ τὴν ἐνοιῶθα, ὅπως νοιώθουν στὰ πρωτοδρόχια τὸ ψιχάλισμα τὰ φρυγμένα χώματα.

*

Ἡ γαλήνη ἦτανε βαθειά. Μὰ ὅλως διόλου ἀπρόσμενα, ἐσηκώθηκεν ἄξαφνα ἓνας θαλασσινὸς ἀγέρας, ἀπ' αὐτοὺς ποῦ κρυφότερονται πάντα τους ἐπάνω στὴν κρουστή γῆ τοῦ νησιοῦ μου, κ' ἐδυνάμωσε ξαφνικά. Κι' ἀναρρίγησαν εὐθὺς οἱ δυὸ εὐκάλυπτοι τῆς αὐλῆς. Στὴν ἀρχὴν ἀνάλαφρα· καὶ σὰν ἄρπες ποῦ τῆς ἀγγίζουσι ἄλλα δάκτυλα. Μὰ σὲ λίγο, μ' ἓνα φρούμασμα βοερό, ποῦ τὸ νόημά του μοῦ ξέφευγε. Ἐμοιάζεν ὅμως σὰν στέναγμα βαθὺ καὶ ἡδονικό, ποῦ κλείνει μέσα του ἰκανότητες πλαστοουργικές. Ἀπ' αὐτὲς ποῦ σπρώχνουν τὸ μουσικὸ λωτὸ τῆς ζωῆς νὰ προβάλλῃ ἀπὸ τὰ βάθη τῶν σκοτεινῶν ἀδύσσωτων στὸ φῶς.

*

Μὲ τὸ φύσημα τοῦ ἀγέρα οἱ γρίλλιες τῶν παραθυριῶν μου ἐγίνηκαν αὐλοὶ. Καὶ τὸ σπῆτι δλόκληρο ἐπλημμύρισε ἤχους καὶ σάλαγο μουσικό. Σὰν νὰ διάβαιναν ἀνάερα ἀρματωμένοι. Μὲ λάβαρα ἀνοικτά. Καὶ μὲ φόρμιγγες. Καὶ κύμβαλα. Καὶ σεῖστρα. Καὶ γκάδρες. Καὶ τύμπανα. Κι' ἀλαλαγμούς. Κι' ἀπὸ πίσω τους θύμησης παληές· ποῦ ξεκινούσαν ἀπὸ τὴν ἐσώτατη συνείδησή μου κ' ἐπερνοῦσαν ἐμπρὸς μου ἀχνόπεπλες, λικνιστικὲς καὶ πικρογελοῦσες. Κ' ἦτανε σὰν νάτανε ὄρθρος. Κι' ἀπὸ τὰ νοτισμένα χωράφια σηκώνονταν σκουφάτοι σκουργιαλοὶ, κ' ἐσκόρπιζαν τραγοῦδια, γεμάτα ἀπὸ φῶς κι' ἀπὸ κρουστάλλινη μαγεία. Κι' ὁ νοῦς μου ὀλοένα κ' ἐδουθίζονταν σὲ «γλυκὰ θυμητικὰ ὄνειρατα». Κι' ὀλοένα ἀναδύονταν ἀπὸ τὰ βάθη μου χαρὲς καὶ πίκρες λησμονημένες. Κι' ἄλλοτε πετοῦσε ὁ στοχασμὸς μου, σὰν ἀγριοπερίστερο, ἐπάνω ἀπὸ φαράγγια ἀπόκρημνα κι' ἀπὸ ψηλὲς ἐπικίνδυνες κορφές. Κι' ἄλλοτε πάλιν ἐκανάλιζεν σὲ θάλασσες ἀτρικύμιστες καὶ γαλάζιες· ποῦ στὴν ἐπιφάνειά τους ἔπλεαν νούφαρα κάτασπρα· κι' ἀπλώναν τὰ βελούδινα φτερά τους συμφωνίες μεθυστικές...

*

Κι' ὁ ἄνεμος ὀλοένα κ' ἐδυνάμωνε. Κ' οἱ γρίλλιες τῶν παραθυριῶν ὀλοένα κ' ἐσύριζαν δυνατώτερα, σὰν ποιμενικοὶ αὐλοί...

Κι' ἄρχισα ν' ἀναλογιέμαι πόσο μεγάλη και πόσο λυτρωτική εἶναι ἡ δύναμη τῆς μουσικῆς ἐπάνω στήν ἀνθρώπινη ψυχή.

Ἡ γλῶσσα της εἶναι ἡ γλῶσσα τῶν φωτεινῶν ἀδύσων. Μ' αὐτὴ συναγροικιοῦνται—χωρὶς ἄλλο—μεταξύ τους οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ. Μ' αὐτὴ και τᾶστρα. Μ' αὐτὴ και τὰ λουλούδια. Κι' ὅπως τ' ἄρωμα ἐκφράζει τὴν ψυχή τους και τὸ μέλι εἶναι ἡ πεμπτουσία τους· ἔτσι και ἡ μουσικὴ εἶναι ἡ ἀναρθηρὴ γλῶσσα τῆς ἀνεκφραστῆς ἁρμονίας τοῦ κόσμου· και ὁ μυστικὸς ἀνασασμὸς τοῦ αἰωνίου και τῆς ἀπειροδύναμης δημιουργικῆς πνοῆς, ποὺ φθάνει ὡς τὴν ἀνθρώπινην ἀκοή μας.

Γιατὶ μυστήριο βαθὺ και ἀδιαπέραστο μᾶς τριγυρίζει ἀπὸ παντοῦ. Τίποτε δὲν εἶναι τυχαῖο. Τίποτε τὸ χωρὶς σκοπὸ. Κάθε μορφή ζωῆς εἶναι κ' ἓνα φανέρωμα κάποιου θεοῦ στοχασμοῦ. Κάθε σάλεμα κ' ἓνα φέλλισμα θείας ἰδέας. Κι' ὅλα τὰ ὄντα ἀξίζουν γι' αὐτὸ τὴν ἀγάπη μας. Γιατὶ σ' ὅλα μέσα ὑπάρχει ἡ ἀπειρη συνείδηση· κι' ὅλα κλείνουν μέσα τους κάτι ἀπὸ τ' ἀφθαρτο και τὸ αἰώνιο, ποὺ σὰν Σφίγγα ὑψώνεται πάντα ἐμπρὸς μας· και ποὺ τὸ πλησίονμά του ὀφείλει νὰ εἶναι ὁ ἀνώτερος στόχος τῆς ζωῆς μας. Γιατὶ ὅσο περισσότερο κατανοοῦμε και ταυτιζόμεστε μὲ τὴ δημιουργικὴ πνοὴ τοῦ Θεοῦ, τόσο και περισσότερο πνευματοποιεῖται ἡ ὑπαρξή μας· και τόσο περισσότερο μετέχομε στὴν ὁμορφιά και στὴ δύναμη ποὺ ἐφτασφράγιστη κλείνεται σὲ κάθε πρᾶγμα. Και δὲν ὑπάρχουν ἄλλα δυνατότερα φτερά, ποὺ νὰ μᾶς πλησιάσουν στ' ἀνείπωτο μυστήριό της, ἀπὸ τ' αἶλα φτερά τῆς Μουσικῆς.

*

Κι' αὐτὸ θὰ τὸ αἰσθανθοῦμε καλά, ἂν ἐγκλεισθοῦμε στὸν ἑαυτὸ μας, κι' ἂν ἐπιχειρήσουμε νὰ κατεβοῦμε ἔτσι βαθειά, ποὺ νὰ μὴ συντυχαίνωμεν ἐκεῖ κανένα, παρὰ τὴ σιωπὴ. Ἄς στοχασθοῦμε τότε τὸν κόσμο μας αὐτὸ δίχως ἤχους και δίχως Μουσικὴ. Τὸ αἷμά μας θὰ παγώσει χωρὶς ἄλλο ἀπὸ τὸν τρόπο, σὰν νᾶχαμε ἀντικρύσει κάποια κεφαλὴ Μέδουσας. Γιατὶ ὁ ἤχος και ἡ Μουσικὴ εἶναι αὐτὴ ποὺ τὸν ἐμψυχώνει και τὸν ζωοποιεῖ. Αὐτὴ εἶναι ἡ φωνὴ του. Και ἡ ἐκφρασή του και τὸ πνεῦμά του. Και χωρὶς αὐτὴ τὰ πάντα θᾶτανε μιὰ ἀπέραντη παγωμένη σιωπὴ και βασίλειο θανάτου.

Γιατὶ ἂν ἤμπορούσαμε ν' ἀντικρύσωμε μὲ τὰ μάτια μας τὴν ἀλήθεια και τὸν ἀειδίνητο πνευματικὸν ὠκεανὸ ποὺ μᾶς περιτριγυρίζει, θὰ ἐβλέπαμε τότε, πὼς ὅλα τὰ πλάσματα τῆς δημιουργίας—δένδρα και σερπετὰ και πουλιὰ και βράχοι—ἀκτινοβολοῦνε γύρω τους κάποια αἰθέρια κύματα. Κι' ὅλος αὐτὸς ὁ κυ-

ματισμός — ένορχηστρωμένος — είναι ή αναθυμίαση τής ζωής, ο ρυθμός του κόσμου, και τὸ φανέρωμα τής δημιουργικῆς θείας πνοῆς, με τὴν ἄρρητη γλώσσα τής Μουσικῆς. Κι' ὅσο περισσότερο λεπταίσθητη είναι ή ἀκοή μας, τόσο κι' ἀνεβαίνομε ψηλότερα πρὸς τὸ ἔωρο του καθαρῶ πνεύματος. Κι' ὅσο βαρύτερη είναι ή κώφωσή μας, τόσο είναι και θαύτερο τὸ πείσιμό μας μέσα στὴ λασποθάλασσα του αἰσθησιασμοῦ, πού μέσα στὰ θαλάτωναρά του διαστρέφεται ή ἀνώτερη Συνείδησή μας· κι' ἀμαυρώνεται κ' ἐξαφανίζεται ή ἐμφυτη εὐγένεια τής ὄντοτήτάς μας...

*

Ἄμεση και ἰσχυρότατη είναι ή ἐπίδραση τής Μουσικῆς ἐπάνω στὴ ζωή. Για μᾶς δὲ τοὺς Ἑλληγες ξεχωριστά, ή ἀγάπη τής ὑπῆρξε πάντα ἓνα ἀπὸ τὰ ἰσχυρότατα διακριτικὰ τής φυλετικῆς μας ἰδιοτυπίας. Γιατι ἐμεῖς πρῶτοι ἀναζητήσαμε - συστηματικὰ κ' ἐπίμονα - τὸ μαργαριτάρι τής ἀληθείας μέσα στὴν ἄδυσσο τής Δημιουργίας. Και με τὴν ἄμεσην ἐπαφή μας με τὸ μυστήριο του κόσμου, ἐπετύχαμε νὰ κάνωμε συνειδητὸ καθετὶ τὸ σκοτεινὸ και τὸ ὑποσυνειδητὸ. Κι' ὄχι μονάχα ὠργανώσαμε σὲ μουσικὸ λόγο τὸν ἀσύνταχτο προτῆτερα ἀνθρώπινο στοχασμό· ἀλλὰ κι' ἀνεβάσαμε τὴν βαρειά και τὴν ἀγέλαστη ὕλη ὀλοφύτεινη και πασίχαρη ἐπάνω στὶς μαρμάρινες ἀρμονίες τῶν ἀετωμάτων μας.

Κι' ἀπὸ τοὺς μυθικοὺς ἀκόμη χρόνους, ὀλη ή ζωὴ του λαοῦ μας ἦτανε ζυμωμένη με μιὰ μουσικὴ αἰσιόδοξη διάθεση, πού ἀνέβαζε διαρκῶς τὸ τραγούδι στὰ χεῖλη του.

Και δὲν ὑπῆρχαν μονάχα τὰ γαμήλια τραγούδια, ὁ ὁ μέναιος ὅπως τὸν ἔλεγαν, πού τὸν ἐτραγουδοῦσαν, ὅταν με λαμποδοφορία ὠδηγοῦσαν τὴν νύφη ἀπὸ τὸ παρθενικὸ της θάλαμο στὸ σπίτι του γαμπροῦ. Οὔτε τὰ μοιρολόγια του θανάτου μόνο, ὁ θρήνος, ὁ ὀλοφυρμός και ὁ ἰάλεμος. Ἄπ' αὐτὰ ἔχουν και ὀλοι οἱ ἄλλοι λαοί. Μὰ τὸ σπουδαιότερο, εἶχαν τραγούδια τής δουλειᾶς. Κάθε δουλειᾶς. Κ' ἔτσι, ὅταν ἔσπερναν, ἦ ἐθέριζαν κ' ἔδεναν τὰ στάχυα σὲ δεμάτια, ἔψαλλαν - ὅπως τὸ ἀναφέρουν οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς - τὸν λιτυέρη και τὸν οὔλον, με συνοδεία ἀπὸ αὐλοῦς. Ὅταν ἐζύμωναν, ἐτραγουδοῦσαν τὰ λεγόμενα πτιστικά. Ὅταν ἐτραβοῦσαν νερὸ ἀπὸ τὸ πηγᾶδι τὸ ἱμαῖον μέλος. Ὅταν ἔδοσαν, τὰ συβωτικά. Κι' ὅταν ἄλεθαν τὰ γεννήματα τους τὴν ἐπιμύλιον ᾠδὴν. Κι' ὑπῆρχαν ἀκόμα αἱ κατὰ βαυκαλίσεις, τὰ γανουρίσματα δηλαδὴ τῶν παιδιῶν. Και οἱ εἰρεσιῶνες και τὰ χελιδονίσματα, τὰ τραγούδια δηλαδὴ, πού ἐγύριζαν στὰ σπίτια και τὰ ἔψαλλαν τὰ παιδιά, ὅταν ἐξαναγύριζεν ή ἀνοιξη. Κι' είναι ἀκόμα και τὰ

σκόλια και τὰ παροΐνια, πού τὰ ἐτραγουδοῦσαν στὰ συμπόσια...

*

Ἐκτός δὲ ἀπὸ αὐτὰ ὑπῆρχαν και τὰ θρησκευτικὰ ἄσματα. Τὰ σεμνὰ τοῦ Ἀπόλλωνα. Καί τὰ ὀργιαστικά τοῦ Διονύσου. Κι' αὐτὰ πού ἐφαλλαν τῶν ἡρώων τὰ κλέα. Πού τοὺς ὕμνους των τοὺς διεφύλατταν ἱερατικά γένη, ὅπως π. χ. ἦσαν οἱ περίφημοι Εὐμολπίδαι.

Τὴν μεγάλην αὐτὴ διεΐδουση κ' ἐπίδρασι τῆς μουσικῆς ἐπάνω στὴ ζωὴ τοῦ λαοῦ δὲν ἤμποροῦσε βέβαια νὰ τὴν ἀγνοήσῃ ἡ ἀρχαία μας Ἐκκλησία. Κι' ἔτσι τὴν παρέλαβε στὴ θεία λατρεία και τὴν μετουσίωσε στὸ λειτουργικὸ δρᾶμα σ' ἐξαισίους ὕμνους και στίς ἀριστουργηματικές συνθέσεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς μας.

Αὐτὸ ἄλλως τε ἦτανε σύμφωνο και μὲ τὴν ἁγία Γραφή. «Εὐθύμεϊ τις; ψαλλέτω», συμβουλεύει ὁ ἀπόστολος Ἰάκωβος. » Ἄδετε και ψάλλετε ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ Κυρίῳ», παραγγέλλει ὁ Ἀπόστολος Πῦλος πρὸς τοὺς Ἐφεσίους και τοὺς Κολοσσαεῖς, «λαλοῦντες ψαλμοῖς και ὕμνοις και ᾠδαῖς πνευματικαῖς...».

*

Ὅσον ὅμως και νᾶναι ἐξαιρετικὴ ἡ ἐπίδραση τῆς Μουσικῆς ἐπάνω στὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ, δὲν εἶναι μόνιμη, ἀλλὰ περαστικὴ και διαβατάρικη. Καί μοιάζει σὰν μία τρισάγια μέθη, πού αἰχμαλωτίζει προσωρινὰ τὴν καρδιά και συναρπάζει πρόσκαιρα τὸ νοῦ.

Κ' ἔτσι, ἂν βγῆ κανεὶς ἀπὸ μιὰ συναυλία, ὅπου ἔχει παρακολουθήσει μιὰ θαυμαστὴ ἐκτέλεση κάποιας ὑπέροχης συμφωνίας, θᾶχῃ μὲν συγκινηθῆ βαθεῖα και θᾶχῃ ὀδηγηθῆ ἀπὸ τὴν ἀρμονία της ὡς τὸ χεῖλος τῆς ἀδύσου τοῦ αἰωνίου μυστηρίου· μὰ δὲν θᾶχῃ διαπεραιωθῆ ὀριστικά στὰ φωτεινὰ Ἠλύσια και στὸ μурόπνοο νησί τῶν Μακάρων.

Ἐπειτα ἀπὸ λίγο, θὰ ξανανοιώσῃ πάλι στὸ στόμα του τὴν πικρὴ γεύση τῆς ζωῆς. Ἡ φαντασίωση θὰ σβύσῃ μαζὺ μὲ τοὺς ἤχους. Καί κάθε ἄλλο παρὰ θὰ αἰσθάνεται τὸν ἑαυτὸ του μόνιμα λυτρωμένο ἀπὸ τὴν ἀγωνία τῆς βιοπάλης, κι' ἀπὸ τὸν ἀκατανίκητο φόβο τῆς φθορᾶς και τοῦ θανάτου. Καί μοναχὰ ἡ ἔκπαγλη εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, και ἡ θεσπέσια μελωδία πού ἀναδίδεται ἀπὸ τοὺς θεῖους του Μακαρισμοὺς ἠμπορεῖ νὰ μᾶς χαρίσῃ μιὰν μόνιμη χαρὰ, μὲ τὴ μυστικὴ θεωρία μιᾶς ἀναγεννημένης κι' ἀναστημένης πραγματικῆς ζωῆς, πού πεντοβολᾷ ὀλοκάθαρη ἀπὸ κάθε ρύπο.

Και τόση είναι ἡ βαθύτατη συγκίνηση πού δοκιμάζομε ἀπὸ τὴν πανάσπιλη καθαρότητα κι' ἀπὸ τὴν ἄφραστην ἄρμονία τοῦ φυσικοῦ καὶ ἠθικοῦ του βίου, πού δὲν ἤμπορεῖ κανεὶς, παρὰ νὰ σκύψῃ ταπεινὰ καὶ ν' ἀνακράξῃ «ἐκ θαθέων». «Ἀληθῶς Θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος...».

*

— «Βοήθα μας Χριστέ μου στὴ τραγικὴ αὐτὴ βιοπάλη μας· καὶ στὴν ἀπροσμέτρητη ἀγωνία τοῦ σκληροῦ καθημερινοῦ μας μόχθου.

» Ἀπὸ λάσπη κι' ἀπὸ χῶμα εἶναι, Χριστέ μου, πλασμένο τὸ κορμί μας. Μὰ βάλε τὸ τρισάγιο χέρι σου ἐπάνω του· καὶ κάμε ν' ἀνθήσῃ στὸ λάσπινον αὐτὸ βῶλό μας ὁ ἔρωτας τῆς θείας σου ζωῆς.

» Διψασμένη εἶναι, Χριστέ μου, ἡ καρδιά μας γιὰ λίγη χαρά. Μὰ ὁ κόσμος μᾶς ξεγελᾷ πάντα. Κι' ὄλο ἀλόη καὶ χολὴ ποτίζουνται τὰ χεῖλιά μας.

» Κάμε, Χριστέ μου, νὰ παραμερίσῃ ἡ ἀθλιότητά μας. Ν' ἀφανισθῇ ἡ ἀκαρδοσύνη μας. Νὰ λιχνισθῇ τ' ἄχερο πού σωριάζεται μέσα μας. Νὰ στεγνώσουνε τὰ δάκρυά μας, ἀπὸ τὸ φῶς τῆς χαρᾶς πού κάνομε ἐμεῖς νὰ φωτίζῃ τὴν ὄψιν ἄλλων πικραμένων. Καὶ νὰ καταξιώθοῦμε—ἔτσι—νὰ αἰσθανθοῦμε πὼς εἴμαστε οὐσία ἀπὸ τὴν οὐσία σου καὶ μιὰ ὠχρὴ ἀχτίδα τοῦ Ἥλιου σου.

» Καὶ γέμιζέ μας, Χριστέ μου, ταπεινώσῃ. Ὑπομονητικότητα στὴν ἀδικη κρίση. Καλωσύνη, γιὰ τὴν ἐπίβουλη καταδρομὴ, πού μᾶς πληγώνει θαθεῖα κι' ἀγιάτρευτα. Καὶ δίνε μας δύναμη νὰ βαστάζωμε ἀλύγιστοι τὸ βαρὺ Σταυρὸ τοῦ Χρέους μας. Καὶ νὰ φθάσωμε σὲ τέλη «εἰρηνικὰ καὶ ἀνεπαίσχυντα».

» Κάμε τὸ θαῦμα σου, Χριστέ μου, κι' ὅπως οἱ κάμπιες τοῦ μεταξοσκώληκα, δόσε μας ν' ἀποκτήσωμε κ' ἐμεῖς φτερά. Σὰν αὐτὰ πού ἔχεις καταξιώσει νὰ φοροῦν τὰ λειτουργικὰ σου πνεύματα...».

ΑΝΘΙΜΟΣ ΘΕΟΛΟΓΙΤΗΣ

«Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν».

«Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὁρνοῦνται».

«Μακάριοι ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι καὶ εἰπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἐνεκεν ἐμοῦ».

«Χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολλὸς ἐν τοῖς οὐρανοῖς».

(Ματθ. ε', 3-12).

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

**Κ. ΚΟΥΡΚΟΥΛΑ: Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΚΗΡΥΓΜΑΤΟΣ
ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ**

«Ἀγαπνοή τῆς Ἐκκλησίας» ἐχαρκτηρίσθη ἀπὸ χεῖλη ἐπίσημα τὸ κήρυγμα τοῦ θεοῦ λόγου κατὰ τὸ ἐπ' ἐσχάτως συνελθὸν ἐν Ἀθήναις Ἀ' Συνέδριον Ἱεροκηρύκων. Ὁ ἄμβων, ὅταν δὲν σιγᾷ, ἀλλ' εὐλόγως ἐξαγγέλλῃ τὴν σωτηριώδη ἀλήθειαν—«ρήματα ζωῆς αἰωνίου»—ὁμιλῶν εἰς τὰς ψυχὰς τοῦ χριστεπωνύμου λαοῦ ὡς «δύναμις Θεοῦ εἰς σωτηρίαν», ἀποτελεῖ ἀψευδὲς τεκμήριον, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ζῆ καὶ μεταδίδει ζωὴν εἰς τὰς φλέβας τῶν ψυχῶν τῶν πιστῶν.

Τοῦτο συνέβη καὶ κατὰ τὴν τετρακοσιετῆ σκοτεινὴν, ὡς ἐπεκράτησε νὰ χαρακτηρίζεται, περίοδον τῆς Τουρκικῆς δουλείας. Οὐ μόνον τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου ἠκούετο σχετικῶς πυκνὸν ἀπὸ στόματα ἐμπνευσμένων διακόνων του, ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν τεχνικὴν του οὐκ ὀλίγοι ἐξ αὐτῶν ἠσχολήθησαν, καὶ δὴ ἐπιτυχῶς. Θαυμαστὴ εἶναι ποσοτικῶς καὶ ποιοτικῶς ἡ ὁμιλητικὴ παραγωγή κατὰ τοὺς μαύρους ἐκείνους χρόνους παρ' ἡμῖν, ἄφθονα δ' ἐπίσης καὶ τὰ δοκίμια περὶ τῆς θεωρίας τοῦ κηρύγματος. Καὶ οὕτως ἔχομεν μίαν ἐπὶ πλεόν ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι ἡ ἐποχὴ ἐκείνη τῆς Τουρκοκρατίας δὲν ὑπῆρξε πνευματικὸν σκότους περίοδος. Τὸ ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἄμβωνος διαχεόμενον πνευματικὸν φῶς διέλυε τὰ σκότη τῆς ψυχῆς τῶν ὑποδούλων καὶ τὴν ἐθέρμαινε θαυμαστῶς.

Τὴν ἱστορικὴν αὐτὴν ἀλήθειαν ἐμφανίζει ἐναργῶς ἡ «ἐναίσιμος ἐπὶ διδασκτορίᾳ διατριβῆ» τοῦ καὶ ἐξ ἄλλων ἐργασιῶν, καὶ δὴ ὁμιλητικῶν, γνωστοῦ εἰς τὸν θεολογικὸν κόσμον, εὐρύτερον δὲ καὶ εἰς τὸ θρησκευτὸν ἑλληνικὸν κοινόν, ἐκλεκτοῦ συγγραφῆως.

Δὲν θὰ ἀσχοληθῶμεν λεπτομερῶς μὲ τὸ περιεχόμενον τῆς πραγματείας ταύτης, ἥτις παρέχει μίαν πλήρη, κατὰ τὸ δυνατόν, εἰκόνα τῆς περὶ τὸν ἱερὸν ἄμβωνα φιλολογικῆς παραγωγῆς κατὰ τὴν ὑπ' ὄψιν χρονικὴν περίοδον, καταρτισθεῖσαν κατόπιν ἐνδελεχοῦς μελέτης ἱκανῶν κειμένων, κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνεκδότων, ἅτινα μετὰ περισσῆς ἐπιμελείας συνέλεξε καὶ ἐμβριθῶς ἠρεύνησεν ὁ συγγραφεύς, παρασχὼν μάλιστα καὶ συνθετικῶς τὰς περὶ τῆς σημασίας τοῦ θεοῦ κηρύγματος, τῆς προσωπικότητος τοῦ ἱεροκήρυκος ὡς καὶ τῆς τεχνικῆς τοῦ θεοῦ λόγου ἀντιλήψεις τῶν κατὰ τὴν ὡς ἄνω περίοδον θεωρητικῶν, οἷτινες πλὴν ἐνὸς (τοῦ Β:κεντίου Διμιαν-

δοῦ) ὑπῆρξαν κληρικοί. Οὔτε θὰ ἐνδιατριψωμεν εἰς τὸ γενικὸν συμπέρασμα, ὅπερ, συνάγει τις ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῆς ἀνὰ χεῖρας πραγματείας, ὅτι δηλ. οἱ κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν ζήσαντες λόγιοι Ἕλληγες κληρικοί οὐ μόνον μετὰ ζήλου διηκόνησαν εἰς τὸ Εὐαγγέλιον «ἐπιχέοντες ἔλαιον καὶ οἶνον» εἰς τὰς μυστικὰς πληγὰς τῆς ψυχῆς τῶν ὑποδούλων, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Ἰωάσαφ Κορηλίου, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν καὶ περὶ τὴν τεχνικὴν τοῦ κηρύγματος ἠσχολήθησαν λίαν εὐδοκίμως, εἰς τρόπον ὥστε αἱ ἀπόψεις καὶ ὑποδείξεις των νὰ ἀποβαίνουν καὶ μέχρι σήμερον χρήσιμοι δι' ἡμᾶς.

Θὰ ὑπογραμμίσωμεν ὁμως ἐν εἰδικώτερον δίδαγμα τοῦ διβλίου, πολῦτιμον διὰ πάντα ἐργάτην τοῦ Εὐαγγελίου, πάσης ἐποχῆς. Ἡ περὶ τὴν σύνταξιν τῆς θρησκευτικῆς ὁμιλίας ἐπιμέλεια θεοῦ νὰ μὴ παρορᾷ καὶ τὸ ἐκ «τῶν ἔξω σοφῶν» ὕλικόν, μετὰ πολλῆς περισκέψεως θεβαίως καὶ ἐκλεκτικότητος ἀποθησαυρίζόμενον καὶ ἐνσωματούμενον ἐκάστοτε ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ λόγῳ. Οὐδεμία θεβαίως ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι θάσις καὶ πηγὴ τοῦ θείου κηρύγματος («θεμέλιον κάθε ἐκκλησιαστικοῦ ὁμιλήματος» κατὰ τὸν Ἰωάσαφ Κορηλίον) εἶναι ἡ Ἁγία Γραφή καὶ μετ' αὐτὴν οἱ Πατερικοὶ θησαυροί, οἱ ἐκείνην ἐρμηνεύοντες. Τοῦτο ὁμως δὲν σημαίνει, ὅτι θὰ ἀποκλείσωμεν παντελῶς ἀπὸ τὸν ἀμβωνα τὰς γνώμας καὶ τὰ ἀποφθέγματα τῶν σοφῶν καὶ ἄλλων συγγραφέων, ἢ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς καθημερινῆς πείρας τὰ δεδομένα. Θὰ ἦτο τοῦτο μία μονομέρεια ἀδικαιολόγητος. Ὁ «ἱερὸς κήρυξ» μελετῶν «πολλὰς δίβλους καὶ διαφόρους» καί, ὡς μέλισσα ἐκλεκτικῆ, περισυλλέγων ἐξ αὐτῶν τὸ μέλι τῆς ἀληθείας, χρησιμοποιεῖ, ἐ π ι κ ο υ ρ ι κ ῶς μὲν, πλὴν ἐντέχνως, ἀκόμη «καὶ μύθους καὶ ἔπη καὶ ἱστορίας καὶ παραδείγματα προσηρμοσμένα εἰς τὸ θέμα» του, κατὰ τὸν Μακάριον Καλογερᾶν, καί, τοιουτοτρόπως, «ποικίλων τὴν ὕλην», ἀποβλέπει «εἰς οἰκονομίαν καὶ στερέωσιν τῶν τῆς ἡμετέρας πίστεως δογμάτων» κατὰ τὸν Γεράσιμον Βλάχον (ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς διαφωτίσεως καὶ ἀπλῆς ἐπικυρώσεως προαποδειχθείσης γραφικῶς ἀληθείας), κυρίως δὲ πρὸς ἐμπέδωσιν ἠθικῶν διδαγμάτων (σελ. 97 καὶ 98).

Δὲν εἶναι τοῦ παρόντος νὰ ἀναπτύξωμεν τοὺς λόγους τοὺς ἐπιβάλλοντας τὴν τοιαύτην τακτικὴν ὡς ὀρθήν, ὡς ἄλλως τε σαφῶς διδάσκει ἢ σύγχρονος ἡμῖν Ὁμιλητικῆ. Ἀρκούμεθα ν' ἀναφέρωμεν ἀπλῶς τὸ παράδειγμα τῶν μεγάλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ὑποδειγματικῶν ὄντως κηρύκων τοῦ Θεοῦ λόγου, καὶ

ἐκ τῆς Τουρκοκρατίας τὸν γλυκὺν ἱεροκήρυκα Ἡλίαν Μηνιάτην, ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων τοὺς Κ. Καλλίνικον καὶ Μιχ. Γαλανόν, οἱ ὅποιοι ἐλάμπρυναν ὄντως τὸν ἱερὸν ἄμβωνα καὶ τῶν ὁποίων αἱ ὁμιλίαι διανθίζονται καταλλήλως καὶ διὰ στοιχείων ἐκ τῶν «ἐξω σοφῶν». Δικαίως ἀκούονται ἐνίοτε παράπονα καὶ ἐκφράζεται δυσφορία ἀπὸ μέρους πολλῶν ἀκρατῶν ἡμῶν τῶν συγχρόνων ἱεροκηρύκων, περιοριζομένων ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὰς ἀληθείας τῆς Βίβλου, ξηρὰς καὶ ταύτας ἀπ' ἄμβωνος προσφερομένας, σπανιώτατα δὲ συνδεδυασμένας μετὰ τῶν διδασκῶν τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἀποκλειόντων ἐντελῶς τὸ ἐκ τῆς θύραθεν πρόσφορον ὕλικόν. Εἶναι δὲ ἀτυχὲς καὶ ἄκαιρον τὸ ἐπιχείρημα, ὅπερ συνήθως ἀντιπροβάλλεται ὑπὸ τινων, περὶ χριστοκεντρικοῦ χαρακτήρος τοῦ Θεοῦ κηρύγματος καὶ ὅπερ καταντᾷ ἀληθῆς ψύχωσης. Ἐκ φόβου μήπως τὸ κήρυγμά μας χάσῃ τὸ εὐαγγελικόν του χρῶμα, καταντῶμεν ἐνίοτε εἰς τὸ ἄλλον ἄκρον. Πρόκειται, ἐπαναλαμβάνομεν, περὶ μονομερείας, φευκτέας, τὴν ὁποίαν καὶ οἱ κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν ἀκόμη θεωρητικοὶ τοῦ κηρύγματος ἐπεσήμαναν.

Εὐχαριστοῦντες τὸν φιλόπονον συγγραφέα τῆς ὑπ' ὄψιν διατριβῆς, ὅστις μᾶς ἔφερεν εἰς ἐπαφήν πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν σεμνῶν ἐκείνων διακόνων τοῦ Εὐαγγελίου καὶ θεωρητικῶν τοῦ κηρύγματος, ἐκείνων τὸ σύνθημα προβάλλομεν εἰς τοὺς συγχρόνους μας ἱεροκήρυκας, ὡς ἱερὰν παρακαταθήκην. Ἀπὸ τὰ δάθη τῶν αἰῶνων ἢ φωνή των, πάντοτε ἐπικαιρὸς καὶ πολῦτιμος, μᾶς ἐπιτάσσει: Ὑπερήφανοι διὰ τὴν ὡραίαν ἀποστολήν σας, ἐπιμεληθῆτε τὸ κήρυγμά σας μὲ ζῆλον καὶ ἱερὸν ἐνθουσιασμόν. Μὴ περιμένετε τὰ πάντα ἀπὸ τὸν θεῖον φωτισμόν καὶ μὴ ἐπαναπαύεσθε εἰς τὸ ὑπάρχον τυχὸν χάρισμά σας. Ἐργασθῆτε συντόνως. Μελετήσατε περισσότερον. Καί, μετὰ τὰ Θεόπνευστα λόγια τῆς Βίβλου, προσφεύγετε, ἐπικουρικῶς βεβαίως καὶ ἐπικαίρως, καὶ εἰς τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας, πείρας καὶ σοφίας τὰ διδάγματα. Γινόμενοι καὶ ἐν τούτῳ «τοῖς πᾶσι τὰ πάντα» καὶ «αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς ὑπακοήν τοῦ Χριστοῦ» κατὰ τὸν μέγαν Χριστοκήρυκα Παῦλον, θά ἔχητε ὡς σκοπὸν σας πάντοτε τὴν ἐν Χριστῷ οἰκοδομὴν τῶν ἀκρατῶν σας καὶ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. Οὕτω θά συντελέσητε καὶ ὑμεῖς μὲ τὴν σειρᾶν σας καὶ εἰς τὴν ἀνάδειξιν τοῦ ἱεροῦ ἄμβωνος, ὥστε νὰ φθάσῃ καὶ πάλιν οὗτος εἰς τὴν ἀρχαίαν του περιωπὴν καὶ αἴγλην.

ΚΗΡΥΓΜΑΤΑ
ΕΙΣ ΤΑ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ
ΤΩΝ ΚΥΡΙΑΚΩΝ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1957

Κυριακή 24 Νοεμβρίου (ΚΔ')

(Έφεσ. β' 14-22)

«Αὐτός ἐστὶν ἡ εἰρήνη ἡμῶν»

(Στίχ. 14)

[Αὐτός εἶναι ἡ εἰρήνη μας]

Ὁ Χριστός, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ὅπως σήμερα ὁ Παῦλος κι' ὅπως ἡ Γραφή σὲ πολλὰ ἄλλα σημεῖα διακηρύσσει, εἶναι ἡ εἰρήνη τοῦ κόσμου. Εἶναι ἐκεῖνος, πού ἔφερε τὴν εἰρήνη ἀνάμεσα στὸν Θεὸ καὶ τὸ ἀποστατημένο ἀνθρώπινο γένος. Ἐκεῖνος, πού ἔφερε τὴν εἰρήνη ἀνάμεσα στοὺς λαοὺς τῆς γῆς. Ἐκεῖνος, τέλος, πού ἔφερε τὴν εἰρήνη μέσα στὸν καθένα ἄνθρωπο, κοπάζοντας τὴν τρικυμία τῶν παθῶν κι' ὑποτάσσοντας ὅλες τὶς δυνάμεις τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς στὸ καθεστῶς τῆς χάριτος.

Αὐτός, πραγματικά, εἶναι ἡ εἰρήνη μας, ἡ εἰρήνη ἐκεῖνη, πού εἶναι, καθὼς γράφει κάπου ὁ ἱερός Αὐγουστῖνος, τὸ ποθητότατο ἀνάμεσα σὲ ὅλα τὰ ἀγαθὰ.

Μὲ τὴν παρακοή καὶ τὴν ἔξωσι τῶν πρωτοπλάστων ἀπὸ τὴν Ἑδέμ, τὸ ἀνθρώπινο γένος ἀποξενώθηκε ἀπὸ τὸν Κτίστη του, βγήκε ἀπὸ τὴ μακάρια ἐνότητα πού τὸ συνέδεε μ' αὐτὸν καὶ βρέθηκε κάτω ἀπὸ τὸν ζυγὸ καὶ τὶς συνέπειες τῆς ἀμαρτίας. Ἐγινε μιὰ μᾶζα καταδίκης κι' ἀπωλείας, ὅπως πάλι ὁ ἴδιος μεγάλος διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας, πού ἀναφέραμε, γράφει.

Κι' ἔτσι, μέσα στὴν καταχνιά τοῦ πονηροῦ, μὴ βλέποντας πιά τὸν σωστὸ δρόμο, ἀλλὰ καὶ μὴ μπορῶντας νὰ τὸν πάρη, ἀκόμα κι' ἂν τὸν εὔρισκε, τὸ ἀνθρώπινο γένος δὲν ἔκανε τίποτε ἄλλο παρά νὰ πηγαίνη ἀντίθετα πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ν' ἀντιμάχεται τὸν Κύριο.

Ἄλλὰ ἐκεῖνος δὲν ἔπαυσε ν' ἀγαπᾷ τὸ πλάσμα του. Ἐστειλε τὸν μονογενῆ του Υἱὸ στὸν κόσμον καὶ κάτω ἀπὸ τὴ ζείδωρη αὔρα τοῦ Εὐαγγελίου, πού διέτρεξε τὴν οἰκουμένη, σκορπίστηκαν τὰ μαῦρα σύννεφα τῆς ἀνομίας καὶ φάνηκε ὁ δρόμος, πού ὡδηγοῦσε πρὸς τὸν χαμένο παράδεισον. Καὶ δὲν φάνηκε ἀπλῶς αὐτός ὁ δρόμος. Ἄλλὰ μὲ τὸ νὰ τὸν περπατήσῃ πρῶτος ὁ ἄνθρωπος Ἰησοῦς, ἔγινε βατὸς κι' ἀπὸ τὸν καθένα.

Κι' ἔτσι, πραγματοποιήθηκαν τὰ ὅσα πολὺ πρὶν, ἡ ἀνυπό-

μονη ἀγάπη τοῦ οὐρανόου πατέρα, εἶχε προαναγγεῖλει μὲ τὸ στόμα τῶν προφητῶν καὶ μὲ λόγια σὰν αὐτὰ τοῦ μεγαλοφρονότου Ἡσαΐα: «Ἰδοὺ γὰρ ἀπήλειψα ὡς νεφέλην τὰς ἀνομίας σου καὶ ὡς γνόφον τὰς ἀμαρτίας σου· ἐπιστράφηθι πρὸς με καὶ λυτρώσομαι σε... Λέγω τῇ ἀβύσσῳ· ἐρημωθήσῃ, καὶ τοὺς ποταμούς σου ξηρανῶ».

[Ἰδοὺ, ἔσβυσα σὰν κάποιο σύννεφο τὶς ἀνομίες σας καὶ σὰν καταχνιά διασκορπίσα τὶς ἀμαρτίες σας. Γυρίστε σὲ μένα καὶ θὰ λυτρωθῆτε... Λέγω στὴν ἄβυσσο τῆς ἀπωλείας· τώρα θὰ ἐρημωθῆς, θ' ἀδειάσῃς ἀπ' αὐτοὺς ποὺ εἶχες καταπιῆ· καὶ τὰ ζέοντα ποτάμια τῆς πονηρίας σου θὰ τ' ἀποξηράνω].

Χάρι, λοιπόν, στὸν Χριστό, ἀδελφοί, ἀποκαταλλάχθηκα ὁ Θεὸς καὶ τὸ ἀνθρώπινο γένος, εἰρήνευσαν ὁ οὐρανὸς κι' ἡ γῆ.

Ἄλλὰ αὐτὴ ἡ εἰρήνη ἔχει κι' ἄλλο ἰδίωμα. Ὅταν τὰ παιδιὰ ξαναβρῆκαν τὸν πατέρα τους, ἀνακάλυψαν ὅτι εἶναι μεταξύ τους ἀδελφία. Ὁ Ἰησοῦς τὸ δίδαξε τρανότατα αὐτό. Ἀποκατέστησε τὶς γέφυρες τῆς ἀγάπης, ποὺ τὶς εἶχε γκρεμίσει ὁ Σατανᾶς ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους. Μᾶς ἔνωσε μὲ τὸν Θεό, ἀλλὰ καὶ μεταξύ μας, κάνοντάς μας ἀδελφούς.

Καὶ πολὺ ὠραῖα, συνοψίζοντας ὅ,τι συχνὰ καὶ παντοῦ ἡ Γραφή διασαλπίζει, ἐκθέτει αὐτὴ τὴ μεγάλη ἀλήθεια ὁ εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης, στὴν πρώτη του ἐπιστολή: «Ἀγαπητοί, ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὅτι ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστὶ καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ γεγέννηται καὶ γινώσκει τὸν Θεόν. Ὁ μὴ ἀγαπῶν οὐκ ἔγνω τὸν Θεόν, ὅτι ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν. Ἐν τούτῳ φανερώθη ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐν ἡμῖν, ὅτι τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἀπέσταλκεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν κόσμον, ἵνα ζήσωμεν δι' αὐτοῦ. Ἐν τούτῳ ἐστὶν ἡ ἀγάπη, οὐχ ὅτι ἡμεῖς ἠγαπήσαμεν τὸν Θεόν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς καὶ ἀπέστειλε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ ἰλασμόν περὶ τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν. Ἀγαπητοί, εἰ οὕτως ὁ Θεὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ἀλλήλους ἀγαπᾶν... Ἡμεῖς ἀγαπῶμεν αὐτόν, ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἠγάπησεν ἡμᾶς. Ἐάν τις εἴπῃ, ὅτι ἀγαπῶ τὸν Θεόν, καὶ τὸν ἀδελφόν αὐτοῦ μισῇ, ψευδοῦς ἐστίν». [Ἀγαπητοί, ἀς ἀγαπᾶμε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο, γιατί ἡ ἀγάπη ἀπὸ τὸν Θεὸ προέρχεται καὶ καθένας ποὺ ἀγαπᾶ ἀπὸ τὸν Θεὸ εἶναι γεννημένος καὶ γνωρίζει τὸν Θεό. Ὅποιος δὲν ἀγαπᾶ, δὲν γνώρισε τὸν Θεό, γιατί ὁ Θεὸς ἀγάπη εἶναι. Σὲ τοῦτο φανερώθηκε ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ σὲ μᾶς, ὅτι τὸν μονακριβὸ γιὸ τοῦ ἀπέστειλε ὁ Θεὸς στὸν κόσμο γιὰ νὰ ζήσουμε μέσῳ αὐτοῦ. Καὶ σὲ τοῦτο ἔγκειται ἡ ἀγάπη, ὄχι ὅτι ἐμεῖς ἀγαπήσαμε τὸν Θεό, ἀλλὰ ὅτι ἐκεῖνος μᾶς ἀγάπησε κι' ἀπέστειλε

τὸ παιδί του γιὰ νὰ ἐξαγοράσῃ τὶς ἁμαρτίες μας. Ἀγαπητοί, ἂν ὁ Θεὸς ἔτσι μᾶς ἀγάπησε, κι' ἐμεῖς ὀφείλουμε ν' ἀγαπᾶμε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο... Ἐμεῖς τὸν ἀγαπᾶμε, γιατί πρῶτος αὐτὸς μᾶς ἀγάπησε. "Ἄν πῆ κανεὶς ὅτι ἀγαπᾷ τὸν Θεὸ καὶ παράλληλα μισῇ τὸν ἀδελφὸ του, εἶναι ψεύτης].

Ἄλλὰ τὸ ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἰρηνοποιεῖ τὸν ἄνθρωπο μὲ τὸν Θεὸ καὶ τοὺς ἀνθρώπους μεταξύ τους, ἔχει βάσι σὲ μιὰ ἄλλη εἰρήνευσι, πού γίνεται μέσα στὸν ἄνθρωπο. Γιὰ νὰ φτάσῃ ὁ καθένας στὴν υἱικὴ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τὴν ἀδελφικὴ πρὸς τὸν πλησίον του, προϋποθέτει κάποιον ἄλλο γεγονός: ὅτι ὁ Χριστὸς κυριεύσε τὴν καρδιὰ αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὑπόταξε κάτω ἀπὸ τὸ σκῆπτρο τῆς γλυκειᾶς του κυριαρχίας ὅλα τὰ πάθη τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, ἀποκαθιστώντας τὴν εἰρήνην του μέσα στὸν ἄνθρωπο αὐτόν.

Αὐτές, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, εἶναι οἱ τρεῖς πλευρὲς τῆς εἰρήνης, πού ἔφερε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ στὸν κόσμον. Αὐτὴ εἶναι ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ.

Κυριακὴ 1 Δεκεμβρίου (ΚΕ')

(Ἐφεσ. δ' 1-7)

«Ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ» (Στίχ. 2)
[Δείχνοντας ἀνοχὴ ὁ ἓνας στὸν ἄλλον μέσα στὴν ἀγάπῃ].

Στὴν ὑπέροχη προσωπογραφία, ἀδελφοί μου, πού ἔκανε τῆς ἀγάπης τὸ πνευματοκίνητο χέρι τοῦ Παύλου στὴν πρώτη πρὸς Κορινθίους ἐπιστολή, εἶναι σημειωμένα ἀνάμεσα στὰ ἄλλα καὶ τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικὰ της: «Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν, πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει».

Ὅλες, λοιπόν, οἱ χαριτωμένες καὶ θαυμαστὲς ιδιότητες τῆς ἀληθινῆς ἀγάπης, τῆς πρώτης αὐτῆς καὶ μεγάλης ἐντολῆς τοῦ Χριστοῦ, ἀκτινοβολοῦν σήμερα μέσα ἀπὸ τὴ σύστασι πού ἀκούσαμε πρὶν ἀπὸ λίγο. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος μᾶς συνιστᾷ σήμερα: Νὰ ἀνέχεστε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο μέσα στὴν ἀγάπῃ.

Τὸ νὰ ἀνέχεται κανεὶς τὸν πλησίον του μ' ἀγάπῃ σὲ κάθε περίστασι, ἢ πείρα μαρτυρεῖ πόσο εἶναι δύσκολο. Ὅχι μονάχα μιὰ κακὴ πράξις, πού ἔκανε ὁ ἀδελφός μας ἐναντίον μας, ἀλλὰ ἀκόμα καὶ κάθε του ἐλάττωμα, πού βλέπουμε πάνω του, μᾶς

ερεθίζει, μᾶς ταράσσει, μᾶς ὀδηγεῖ στὸν πειρασμὸ τῆς κατακρίσεως,

Ἄλλὰ ἡ ἀληθινὴ ἀγάπη ἐδῶ ἀκριβῶς δοκιμάζεται καὶ φαίνεται. Στὸ νὰ ἀνεχώμαστε τὶς ἐλλείψεις, τὶς ἀδυναμίες, τὰ παραπτώματα τοῦ ἀδελφοῦ μας. Καὶ πῶς; Ὅχι μὲ ἀδιαφορία, ἀλλὰ μὲ κατανόησι, μὲ τρυφερότητα, μὲ στοργή.

Τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, μὲ τὸ στόμα τοῦ Παύλου, μᾶς δίνει τὴν ἐντολὴ ὅχι μιᾶς ἀπλῆς ἀνοχῆς, ἀλλὰ τῆς ἀνοχῆς, ποὺ τὴ φωτίζει καὶ τὴ θερμαίνει ἡ ἀγάπη.

Καὶ πῶς ἀκριβῶς δείχεται ἡ θεάρεστη καὶ πνευματικὴ αὐτὴ ἀνοχὴ, ἡ Γραφὴ πληροφορεῖ τὸν καθένα μὲ τὶς ιδιότητες ἐκεῖνες τῆς ἀγάπης, ποὺ ἀναφέρονται στὴν πρὸς Κορινθίους πρώτη ἐπιστολὴ καὶ ποὺ εἶναι ἄμεσα σχετικὲς μὲ τὴν ἀνοχὴ τοῦ χριστιανοῦ ἀπέναντι τῶν ἀδελφῶν του.

Ἀκουσατε τὶς ιδιότητες αὐτὲς πρὶν ἀπὸ λίγο. Εἶναι ἡ μακροθυμία, ἡ συγκράτησις ἀπὸ τὶς ἀπρέπειες, τὸ παραμέρισμα τοῦ ἑαυτοῦ μας, ἡ νηφαλιότης, ἡ ἀψήφησις τοῦ κακοῦ, ἡ διάθεσις ὅλα νὰ τὰ σκεπάζῃ καὶ νὰ τὰ δέχεται κανεὶς, ἡ αἰσιοδοξία ποὺ βασιλεύεται στὴ δύναμι καὶ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ, μὲ τὶς ὁποῖες ὅλα στὸ τέλος διορθώνονται, ἡ ὑπομονή.

Μὲ μακροθυμία πρέπει νὰ ἀνεχώμαστε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο. Χωρὶς ὄρια, χωρὶς νὰ θέτουμε σημεῖα, πέρα ἀπὸ τὰ ὁποῖα νὰ ἐξαντλήται τὸ φίλτρο πρὸς τοὺς ἀδελφούς μας γιὰ τὰ παραπατήματα ὅπου πέφτουν. Μιμούμενοι τὸν οὐράνιο πατέρα μας, ποὺ ἀνατέλλει τὸν ἥλιό του καὶ βρέχει πάνω ἀπὸ δικαίους κι' ἀδίκους ἀδιάκριτα, ἔτσι κι' ἐμεῖς πρέπει ἀδιάκοπα νὰ ἔχουμε καλωσύνη, πραότητα, ἀνοχὴ ἀπέναντι τοῦ πλησίον μας.

Ἡ ἀγάπη δὲν ἀσχημονεῖ, εἶναι κοσμία, σεμνὴ, εὐπρεπής. Ὅταν, λοιπόν, κανεὶς ἀνέχεται μὲ τέτοια ἀγάπη, δὲν χάνει τὴν ἡρεμίαν του, τοὺς καλοὺς τρόπους στὴ συμπεριφορὰ του ἀπέναντι ὅσων φταῖνε. Δὲν μοιάζει μὲ τὸ νερὸ τῆς θάλασσας, ποὺ γίνεται βαθύχρωμο καὶ ταράσσεται ἡ ἐπιφάνειά του, ὅταν περνοῦν πάνω του σύννεφα ἢ πνέει δυνατὸς ἄνεμος. Ἄλλὰ μοιάζει μὲ τὶς ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου, ποὺ ἀκόμα καὶ μέσα ἀπὸ τὸ βόρβορο περνῶντας, μένουν τὸ ἴδιο χρυσές ὅπως κι' ὁπουδῆποτε ἄλλοῦ.

Ἡ ἀγάπη δὲν ζητᾷ τὰ δικά της, λέγει ἐπίσης ὁ ἀπόστολος. Δὲν σκέφτεται, ὅποιος μὲ τέτοια ἀγάπη ἀνέχεται, σὲ τί τὸν θίγουν καὶ σὲ τί ζημιώνεται. Ἄλλὰ τὸ μόνο ποὺ τὸν ἐνδιαφέρει, τὸ μόνο ποὺ ἐπιδιώκει μὲ τέτοια ἀνοχὴ, εἶναι ἡ ὠφέλεια αὐτοῦ ποὺ ἀδικεῖ, αὐτοῦ ποὺ εἶναι ἔνοχος.

Ἡ ἀνοχὴ αὐτὴ ἐξ ἄλλου δὲν παρασύρεται σὲ ἔστω καὶ δι-

καιη ἀγανάκτησι κι' ἀκόμα λιγώτερο στὸν θυμὸ καὶ τὴν ὀργή. Ἄλλὰ εἶναι νηφαλία, μακριὰ ἀπὸ παροξυσμούς, χαλιναγωγημένη, ἀδιατάρακτη.

Καὶ τῆς εἶναι εὐκολο αὐτό. Γιατί; Γιατί δὲν «λογίζεται τὸ κακόν», γιατί εἶναι ἀνίκανη νὰ δῆ ἁμαρτίες πάνω σ' ὁποιοδήποτε ἄλλο πρόσωπο. Πῶς νὰ μὴν ἀνεχώμαστε τὸν ἀδελφὸ μας, ὅταν ἀκολουθῶντας τὸν Παῦλο, ποὺ παραδεχόταν τὸν ἑαυτὸ του σὰν τὸν πρῶτο ἀπ' ὅλους τοὺς ἁμαρτωλοὺς, θεωροῦμε κι' ἐμεῖς τὸν ἑαυτὸ μας φταιχτη κι' ὑπόδικο ἀπέναντι τοῦ Κυρίου περισσότερο ἀπ' ὅ,τι εἶναι οἱ ἄλλοι;

Ἡ ἀνοχή, ποὺ ζητᾶ ὁ Χριστός, ἀδελφοί μου, νὰ ἔχουμε με-
ταξὺ μας, ἡ ἀνοχή τῆς ἀγάπης, ποὺ ἐκεῖνος διδάξε, εἶναι ἀκόμα ὑπομονετικὴ, ἐτοιμη νὰ δεχτῆ κάθε κακὸ καὶ γεμάτη ἀπὸ τὴ διάθεσι νὰ τὸ κάνη νὰ ξεχασθῆ, ὅπως ἀκριβῶς κι' ὁ φιλεὺ-
σπλαχνος Κύριος ὅλα τὰ δέχτηκε καὶ τίποτε ἄλλο δὲν ζήτησε ἐδῶ κάτω παρὰ νὰ σβύσῃ τις ἁμαρτίες μας, ζητῶντας κι' ἀπὸ τὸν σταυρὸ του ἐπάνω συγχώρεσι γι' αὐτοὺς ποὺ τὸν εἶχαν καρφώσει ἐκεῖ: «Πάτερ ἄφες αὐτοῖς—εἶπε—οὐ γὰρ οἶδαςι τί ποιοῦσιν».

Ἄλλὰ τί εἶναι ἐκεῖνο, ποὺ κάνει μιὰ τέτοια ἀνοχή ν' ἀντέχη καὶ νὰ εἶναι ἀπεριόριστη; Ἡ δύναμις τῆς βρίσκεται στὴν πίστι καὶ τὴν ἐλπίδα. Ὅποιος ἔτσι ἀνέχεται κι' ἔτσι ἀγαπᾶ, ξέρει πολὺ καλὰ τί σημαίνουν τὰ λόγια ἐκεῖνα τοῦ Θεοῦ καὶ γίνεται κι' αὐ-
τὸς μέτοχός τους, τὰ συμμαερίζεται καὶ τὰ κάνει δικὰ του: «Οὐ θέλῃσει θέλω τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἕως τοῦ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆσαι αὐτόν», βεβαιώνει ὁ Κύριος. [Δὲν θέλω καθόλου νὰ κα-
ταδικασθῆ ἀμετάκλητα ὁ ἁμαρτωλός, ἀλλὰ περιμένω ὥσπου νὰ γυρίσῃ σὲ μένα μεταννημένος καὶ νὰ εἰσέλθῃ ἔτσι στὴν αἰωνία ζωή].

Γιὰ ὅλους ὑπάρχει αὐτὴ ἡ πιθανότης, γιὰ κανένα δὲν κλείνει ὁ δρόμος τῆς σωτηρίας καὶ τῆς ἀγιότητος. Πῶς, λοιπόν, νὰ μὴν ἀνεχθῆς τὸ ἀκανόνιστο ἀκόμα πρόπλασμα, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἡ δύνα-
μις κι' ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ νὰ βγάλῃ αὐριο ἓνα ἐκπαγλο ἀρι-
στούργημα; Πῶς νὰ μὴν ἀγαπᾶς τὸν ἁμαρτωλό, ὅταν εἶσαι βέ-
βαιος ὅτι ὁ Θεός, ποὺ τὸν ἀνέχεται, κάνει τὸ πᾶν γιὰ νὰ τὸν ἀλλάξῃ σὲ ἅγιο;

Ἄς ἀνεχώμαστε, λοιπόν, ἀδελφοί, ὁ ἓνας τὸν ἄλλο μὲ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ, ποὺ ξέρει ὅχι μονάχα νὰ βαστᾶ τις ἁμαρ-
τίες καὶ τὰ φταιξίματα, ἀλλὰ καὶ νὰ βλέπῃ μέσα ἀπὸ τις σκιές τους ὀλοκάθαρη τὴ θεία εικόνα, ἡ ὁποία βρίσκεται σὲ κάθε ἄν-
θρωπο καὶ ποὺ ὁ Ἰησοῦς γι' αὐτὸ ἤλθε στὸν κόσμο: γιὰ νὰ τὴν ἐπαναφέρῃ μὲ κάθε δυνατὸ τρόπο στὸ ἀρχαῖο της κάλλος.

Κυριακή 8 Δεκεμβρίου (ΚΣΤ')

(Ἐφεσ. ε' 8 - 19)

«Δοκιμάζοντες τί ἐστὶν εὐάρεστον
τῷ Κυρίῳ» (Στίχ. 10).

[Δοκιμάζοντας τί εἶναι εὐάρεστο
στὸν Κύριον].

Πῶς πρέπει νὰ πολιτευέται στὸν κόσμον αὐτὸν ὁ χριστιανός; Κυττώντας πάντοτε καὶ πράττοντας ὅ,τι εἶναι εὐάρεστο στὸν Κύριο, ὅ,τι εἶναι σύμφωνο μὲ τὸ ἅγιο θέλημα τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ τὸν χρυσὸ κανόνα, μᾶς δίνει σήμερα, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ὁ Ἀπόστολος Παῦλος.

Γράφοντας στοὺς πιστοὺς τῆς Ἐφέσου, τοὺς δίνει ἀνάμεσα στὰ τόσα ἄλλα καὶ τὶς σωτήριες συμβουλές, πού ἀκούσαμε πρὶν ἀπὸ λίγο. Εἶστε τώρα—τοὺς λέγει—τέκνα τοῦ φωτός. Δὲν παραπατάτε μέσα στὰ σκοτάδια τῆς ἁμαρτίας, ὅπως συνέβαινε πρὶν ἀναγεννηθῆτε μὲ τὸ βάπτισμα καὶ γίνετε μέλη τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰσέλθετε ἀπὸ τὴ νύχτα τοῦ πονηροῦ στὴν ἡμέρα τοῦ Χριστοῦ. Καὶ σὰν τέκνα τοῦ φωτός βλέπετε πιά καὶ γνωρίζετε σὲ τί δρόμο πρέπει νὰ βαδίζετε, γιὰ νὰ μὴ πέσετε στὴν ἀπώλεια. Ποιὸς εἶναι αὐτὸς ὁ δρόμος; Εἶναι ἐκεῖνος τοῦ Θεοῦ θελήματος, τῶν ἐντολῶν καὶ τῶν ἀπαιτήσεων καὶ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ Κυρίου. Τὸ Εὐαγγέλιο σᾶς τὸν δείχνει καθαρά. Λοιπὸν, δὲν ἔχετε παρὰ νὰ βάλετε αὐτὸ τὸ χρυσὸ κανόνα, πού σᾶς δίνω, νὰ τὸν βάλετε στὸ κέντρο τῶν λογισμῶν σας καὶ νὰ τὸν ἀκολουθῆτε πάντα. Τὸ ἔργα σας ἂς εἶναι ἑναρμονισμένα στὸ θέλημα καὶ τὴν ἀρέσκεια τοῦ Χριστοῦ. Πάντα νὰ συλλογίζεστε τί εἶναι ἐπιθυμητὸ στὸν Κύριο καὶ αὐτὸ ἀδίστακτα νὰ κάνετε.

Εἶναι εὐκόλο αὐτό. Γιατί, τί ζητᾷ ἀπὸ τοὺς ἀκολούθους καὶ φίλους τοῦ ὁ Χριστός, εἶναι καταφάνερο πάντα καὶ δὲν ἔχει κανεὶς παρὰ νὰ κρατᾷ ἀνοιχτὰ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς, γιὰ νὰ τὸ βλέπη μπροστά του. Δὲν ἔχει σκιὲς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, δὲν εἶναι κρυμμένο, ἀλλὰ λάμπει σὰν ἥλιος μέσα στὶς σελίδες τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ μὲσα στῆ φωτεινῇ συνείδησι τοῦ πιστοῦ.

Νὰ περπατᾶτε σὰν ἀληθινὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ φωτός - συμβουλεύει ὁ μακάριος Παῦλος - δοκιμάζοντας κάθε φορὰ τί εἶναι εὐάρεστο στὸν Κύριο, ζῶντας ἀδιάκοπα σὲ ἄρμονία μὲ τὸ ἅγιο θέλημά του.

Αὐτὸ εἶναι ἡ πυξίδα σας, ὁ δείκτης τοῦ βίου σας, ἡ γραμμὴ τῆς πορείας σας. Κι' ὅπως τὸ πλοῖο δὲν ἀφήνεται νὰ παρασυρθῆ ἀπὸ τὰ κύματα καὶ τὰ ρεύματα, ἀλλὰ ἀκολουθῶντας μὲ ἀκρίβεια τὴ χαραγμένη γραμμὴ του, δὲν χάνει καιρὸ οὔτε πέφτει σὲ ξέρες

ἔτσι κι' ἐσεῖς. Τὸ πρᾶγμα εἶναι πολὺ ἀπλό. Γιὰ νὰ μὴ παραπλανηθῆτε, γιὰ νὰ μὴ ναυαγήσετε, δὲν ἔχετε παρὰ νὰ ταιριάζετε πάντα στὸ θέλημά τοῦ Θεοῦ.

Τί μᾶς λέγει, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, σχετικὰ μ' αὐτὸ τὸ ζήτημα ὁ Σωτῆρ μας; Μᾶς ἄφησε πρῶτα- πρῶτα στὴν προσευχή, ποὺ μᾶς διδάξε νὰ λέμε, τυπωμένον αὐτὸν τὸν πόθο: «Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς - ζητᾶμε κάθε μέρα- γεννηθῆτω τὸ θέλημά σου». Κι' ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς, ποὺ εἶναι τὸ τέλειο πρότυπό μας σὲ ὅλα ἔδειξε ὡς ἄνθρωπος πῶς ὑπάκουε καὶ πῶς προσαρμοζόταν σ' αὐτὸ τὸ θέλημα. Εἶπε στοὺς μαθητάς του μιὰ μέρα, ποὺ τὸν εἶχαν βρῆ νηστικό καὶ τοῦ ἔφεραν νὰ φάη: «Δικό μου φαγητὸ εἶναι νὰ κάνω τὸ θέλημα τοῦ πατέρα μου». Πιὸ γλυκό, πιὸ λαχταριστὸ κι' ἀπὸ τὸ καθημερινὸ φαῖ, ὕστερα ἀπὸ τὸν κάματο καὶ τὴ νηστεία, ἦταν γι' αὐτὸν νὰ συμμορφώνεται σ' ὅ,τι τοῦ ζητοῦσε ὁ οὐράνιος πατέρας του. Κι' ἔτσι ἐπιθυμεῖ νὰ εἶναι κι' ὅσοι τοῦ ἀνήκουν. Γι' αὐτὸ καὶ πάνω στὸ ὄρος μακάρισε τοὺς «πεινῶντας καὶ διψῶντας τὴν δικαιοσύνην», ποὺ δὲν εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὸν νόμο τοῦ Θεοῦ.

Εἶναι πολλὲς φορὲς τὸ θέλημα αὐτὸ σκληρὸ καὶ ἄλλες μοιάζει σὰν ἓνα τίποτε ἀνάμεσα στὰ θέληγητρα αὐτοῦ τοῦ κόσμου. Ἄλλὰ ὅποιος τὸ πεινᾷ καὶ τὸ διψᾷ, δὲν λογαριάζει τί θὰ τοῦ κοστίσῃ οὔτε ἔχει προσοχὴ σὲ τίποτε ἄλλο. Ἐνα ξεροκόμματο ἢ ἓνα λαγῆνι μὲ νερὸ ἀνάμεσα σὲ ἀκριβὰ ὑφάσματα καὶ χρυσάφι καὶ πολὺτιμα πετράδια, εἶναι τὸ μόνο πρᾶγμα ποὺ θὰ δῆ, τὸ μόνο πρᾶγμα ποὺ θὰ προσέξῃ ἓνας ἄνθρωπος ποὺ θὰ εἶχε μέρες νὰ πιῇ ἢ νὰ φάη.

Ἔτσι κι' ὅποιος πιστεύει ἀληθινὰ στὸν Χριστὸ, τίποτε ἄλλο δὲν λαχταρᾷ, τίποτε ἄλλο δὲν ἐπιζητεῖ τόσο ἐδῶ κάτω στὴ γῆ, παρὰ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, ὅ,τι εἶναι εὐάρεστο στὸν Κύριο.

Κι' αὐτὴ τὴ λαχτάρᾳ εἰκονίζοντας ὁ ψαλμωδὸς ἔγραψε: «Οἱ ὀφθαλμοὶ μου ἐξέλιπον εἰς τὸ σωτήριόν σου καὶ εἰς τὸ λόγιον τῆς δικαιοσύνης σου... Καιρὸς τοῦ ποιῆσαι τῷ Κυρίῳ... Διὰ τοῦτο ἠγάπησα τὰς ἐντολάς σου ὑπὲρ χρυσίον καὶ τοπάζιον... Ἐκ τῶν μαρτυρίων σου οὐκ ἐξέκλινα». [Διγώθησαν τὰ μάτια μου ἀπὸ τὸν πόθο ποὺ ἔχω νὰ συμμορφώσωμαι μὲ τὸ σωτήριο θέλημά σου, μὲ τὰ λόγια τοῦ νόμου σου. Εἶναι πιὰ καιρὸς νὰ πάψω ν' ἀσχολοῦμαι μ' ὅτιδήποτε ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ θελήματός σου. Ἀγάπησα τίς ἐντολές σου πάνω ἀπὸ τὸ χρυσάφι καὶ τὸ τοπάζι. Ἀπὸ τὰ ὅσα προστάξεις δὲν ξεστράτισα].

Ἔτσι θέλει, ἀδελφοί μου, ὁ Χριστὸς νὰ ποθοῦμε τὸ θεληματὸν του, νὰ τὸ κάνουμε τὸ πιὸ ἐνδιαφέρον πρᾶγμα στὶς σχέσεις μας καὶ στὰ αἰσθηματὰ μας, νὰ μὴ μᾶς ἀπασχολῇ τίποτε ἄλλο παρὰ τὸ

πῶς θὰ βρισκώμαστε πάντα πάνω σ' αὐτό, σύμφωνα μ' αὐτό-
δοσμένοι σ' αὐτό.

Εἶθε, ἡ σημερινή συμβουλή τοῦ Παύλου, νὰ κυτᾶμε πάντα
τί εἶναι εὐάρεστο στὸν Κύριο, νὰ γίνῃ ὁ χρυσὸς κανόνας τοῦ βίου-
δλων μας ἀπὸ τώρα καὶ στὸ ἐξῆς, ἡ πρώτη φροντίδα τῆς ψυχῆς
μας, τὸ κύριο μέλημα τοῦ καθενὸς μας, ἡ μεγάλη λαχτάρα κι'
ὁ πιὸ ἀβάσταχτος πόθος μας.

Κυριακὴ 15 Δεκεμβρίου (Ἁγ. Ἐλευθερίου)

(Β' Τιμὸδ. 8-18)

«Μὴ ἐπαισχυθῆς τὸ μαρτύριον τοῦ Κυρίου ἡμῶν»
(Στίχ. 8)

[Μὴ νοιώσης ντροπὴ ὁμολογῶντας τὸν Κύριό μας].

Δυὸ λογιῶν ἀκροατήρια εἶχε, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ὁ Κύριος
ὅταν δίδασκε τίς σωτήριες ἀλήθειές του, ὅπως φαίνεται ἀπὸ ὅσα
ἱστοροῦν οἱ θεοὶ εὐαγγελισταί. Ἄλλους ἀπὸ τοὺς θησαυροὺς τῆς
διδασχῆς του τοὺς ἐμπιστευόταν στοὺς μαθητάς του κι' ἄλλους
ἀπ' εὐθείας τοὺς μοίραζε στὸν λαό.

Ἄνάμεσα, λοιπόν, στὰ ὅσα φώναζε μπροστὰ σὲ ὅλους, εἶναι
κι' ἐκεῖνα, πού ἀναφέρονται στὸ θάρρος, μὲ τὸ ὅποιο πρέπει νὰ
τὸν ὁμολογῆ μπροστὰ στὸν κόσμον ὁ καθένας πιστός. «Ἐλεγε δὲ
πρὸς πάντας—γράφει ὁ ἱερὸς Λουκᾶς— ὅς ἐὰν ἐπαισχυθῆ με
καὶ τοὺς ἐμούς λόγους, τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυ-
θήσεται, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ». [Ὅποιος αἰσθανθῆ ντρο-
πὴ γιὰ μένα καὶ γιὰ τὸ εὐαγγέλιό μου, θὰ αἰσθανθῶ κι' ἐγὼ γι'
αὐτὸν ντροπὴ, ὅταν θὰ ξαναγυρίσω στὴ γῆ μέσα στὴ δόξα μου].

Ὅποιος, θέλοντας νὰ εἶναι φίλος κι' ἀκόλουθός μου, δειλιάσῃ
μπροστὰ στίς λαιδορίες καὶ τοὺς κατατρεγμούς τοῦ κόσμου κι'
αἰσχυθῆ νὰ φανῆ ὅτι εἶναι δικός μου, αὐτὸς θὰ πληρωθῆ μὲ τὸ
ἴδιο νόμισμα κατὰ τὴ φοβερὴ ἡμέρα τῆς δευτέρας μου παρου-
σίας, ὅποτε θὰ ἐπιστρέψω ὄχι πιὰ ταπεινὸς καὶ καταφρονημένος,
ἀλλὰ μέσα στὸ βασιλικὸ μεγαλεῖο μου καὶ τὴν ἀστραπὴ τῆς
θείας μου δόξας. Θὰ αἰσχυθῶ κι' ἐγὼ γι' αὐτὸν καὶ δὲν θὰ τὸν
λογαριάσω καθόλου.

Ὅλη ἡ δύναμις κι' ὁ πλοῦτος τοῦ κόσμου αὐτοῦ θὰ ἔχουν
τότε παρέλθει σὰν ὄνειρο καὶ θὰ ἔχουν διαδράμει σὰν σκιά. Κι'
ὁ ἄνθρωπος αὐτός, πού τοῦ εἶχε λυγίσει τὸ φρόνημα καὶ μὲ
πρόδωσε μὲ τὴ σιωπὴ του καὶ τὸ κρύψιμο τῆς ιδιότητός του ὡς
φίλου μου θὰ βρεθῆ ξαφνικὰ στὴν αἰωνία πραγματικότητα,
πού εἶναι ἡ δεσποτεία μου. Θὰ βρεθῆ γυμνὸς ἀπὸ κάθε δικαιο-
λογία, ξένος ἀπὸ ὅλα τὰ δικαιώματα, πού θὰ ἔχουν οἱ ἀληθινοί

μου φίλοι. Γιατί δὲν μ' ἀγάπησε ὅσο ἔπρεπε, γιατί γι' αὐτὸν ἀποδείχθηκε ὅτι εἶχε μεγαλύτερη σημασία ὁ φθαρτὸς καὶ διαβατικὸς κόσμος.

Αὐτὴ τῆ ρητὴ κι' ἀνοιχτὴ σ' ὅλους τοὺς πιστοὺς προειδοποίησι τοῦ Κυρίου, πού ἀνυπόμονα διασαλπίσθηκε πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις ἀπὸ τὸ ἄψευστο στόμα του, ἐπαναλαμβάνει σήμερα, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ὁ Παῦλος. «Μὴ ἐπαισχυνθῆς — γράφει στὸ πνευματικὸ του τέκνο τὸν Τιμόθεο — τὸ μαρτύριον τοῦ Κυρίου ἡμῶν».

Μὴ πτοηθῆς, μὴν ὑποχωρήσης, μὴ συμμαζέψης τὸν ἑαυτὸ σου μπροστὰ στὴν καταφορὰ τοῦ κόσμου. Μὴ διπλώσης τὸ λάβαρο τῆς πίστεως. Μὴν κατεβάσης τὸ λύχνον τῆς ὁμολογίας ἀπὸ τὸ λυχνοστάτη τῶν λόγων καὶ τῶν ἔργων, πού θὰ σέ δείχνουν ἐνώπιον ὄλων ὑπήκοο τοῦ Χριστοῦ, μιμητὴ καὶ στρατιώτη του. Μὴ θάψης ἀπὸ δειλία, ἀπὸ λιποψυχία, ἀπὸ ἀδυναμία τὸ τάλαντο τῶν αἰσθημάτων σου γιὰ τὸν Κύριο.

Δὲν ἀπευθύνονται μονάχα στὸν Τιμόθεο αὐτὲς οἱ προτροπές, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί. Ἀπευθύνονται καὶ σ' ἐμᾶς. Καὶ τῆ σύστασι αὐτὴ τῆ συνοδεύουν κι' ἄλλες πολλὲς παρόμοιες συμβουλές κι' ὑποδείξεις τοῦ Παύλου, πού εἶναι κατὰσπαρτες στὶς θεόπνευστες ἐπιστολές του.

Ἄς ἀκούσουμε μερικὲς, ὥστε τὸ πλῆθος τους νὰ τυπώσῃ βαθύτερα τὴν προειδοποίησι, πού ἔκανε ὁ Κύριος καὶ νὰ διεγείρῃ κάθε ψυχὴ, κάνοντάς την ἀπὸ ἐδῶ καὶ πέρα πιδὸ γενναία, πιδὸ ἄτρομη ἀπέναντι τοῦ κόσμου.

«Οὐκ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, δύναμις γὰρ Θεοῦ ἐστίν», διαβεβαιώνει μὲ καύχημα ὁ θεῖος ἀπόστολος. [Δὲν ντρέπομαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, γιατί εἶναι ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ]. Καὶ τὸ ἴδιο ζητᾷ νὰ κάνουν ὅλοι οἱ πιστοί.

Δὲν ἔχουν καμμιὰ ἰσχὺ οἱ ἀντιξοότητες, πού θέτει μπροστὰ σας ὁ κόσμος συνεχίζει ὁ Παῦλος. Σταθῆτε ἐνωμένοι σ' ἕνα πνεῦμα, ἀγωνισθῆτε μὲ μιὰ ψυχὴ, πατώντας ἀνάω στὰ ἴχνη τοῦ εὐαγγελίου καὶ μὴν κάνετε πίσω ποτὲ στὶς ἐφόδους τῶν ἐχθρῶν τοῦ Χριστοῦ. Γιατί αὐτοὶ θὰ συντριβοῦν στὸ τέλος καὶ θὰ χαθοῦν κι' ἐσεῖς θὰ σωθῆτε. «Στήκετε ἐν ἐνὶ πνεύματι, μιᾷ ψυχῇ συναθλοῦντες, τῇ πίστει τοῦ εὐαγγελίου καὶ μὴ πτυρόμενοι ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων, ἥτις αὐτοῖς μὲν ἐστὶν ἐνδειξις ἀπωλείας, ὑμῖν δὲ σωτηρίας, καὶ τοῦτο ἀπὸ Θεοῦ».

Μὴ παρασύρεσθε καὶ μὴν παίρνετε τὰ σχήματα τοῦ αἰῶνος αὐτοῦ, ἀλλὰ νὰ μεταμορφώεσθε ὁλόένα πιδὸ πιστὰ σὲ τέλεια ἀντίγραφα τοῦ Θεοῦ, ἔχοντας μπροστὰ στὰ μάτια σας τὸ θέ-

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΟΥ Τ.Α.Κ.Ε.

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Τ.Α.Κ.Ε., ἀπεφάσισεν ὅπως ἀπὸ 1 - 10 - 57 καὶ ἐφεξῆς αἱ ὑπὸ τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. ἀπονεμημένα καὶ ἀπονεμηθησόμενα συντάξεις, βάσει τῶν ἀπὸ 1 - 7 - 51 καὶ ἐφεξῆς κειμένων διατάξεων, δύνανται νὰ φθάνουν μετὰ τῶν πάσης φύσεως ἐπιδομάτων καὶ μέχρι ποσοστοῦ 100 % τῶν ἀποδοχῶν ἐνεργείας, ἄς θὰ ἐλάμβανον οὗτοι ἐὰν ἐξηκολούθουν ἐργαζόμενοι, ἐφ' ὅσον οἱ συνταξιοδοτούμενοι ἔχουν διανύσει τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον ἀσφαλίσεως.

Ἡ ἀπόφασις αὕτη τοῦ Δ. Συμβουλίου τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. ὑπεβλήθη εἰς τὸ ἐποπτεῖον Ὑπουργεῖον καὶ θὰ ἰσχύσῃ ἀφ' οὗ προηγουμένως παρασχεθῆ ἢ ὑπὸ τῆς Νομ. Ἐπιτροπῆς ζητηθεῖσα σχετικὴ ἔγκρισις τῶν Ὑπουργῶν Οἰκονομικῶν καὶ Παιδείας.

λημά του. «Παρακαλῶ, ἀδελφοί... μὴ συσχηματίζεσθαι τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθαι... εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τί τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον».

Ἄλλὰ δὲν φθάνει νὰ μὴν ἔχετε ἐπικοινωνία μὲ τὰ ἔργα τοῦ σκότους, νὰ κρατιέσθε πάνω στὸ φῶς καὶ τὴν ἀλήθεια τοῦ Χριστοῦ. Δὲν φθάνει νὰ μὴν ὑποκύπτετε στὶς ἀπαιτήσεις τοῦ ἁμαρτωλοῦ κόσμου. Ὁ Κύριος σᾶς θέλει πιὸ γενναίους ἀκόμη. Νὰ ἐλέγχετε κιόλας αὐτὰ τὰ ἔργα. Πῶς; Μὲ τὴν ἀσπιλη πολιτεία σας, ποὺ θὰ εἶναι ἔλεγχος στὸν κόσμο. «Καὶ μὴ συγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάρποις τοῦ σκότους, μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχετε».

Ἄν σταθῆτε τέτοιοι, ὄχι μανάχα δὲν θὰ κριθῆτε ἀπὸ τὸν Κύριο στὴ δευτέρα του παρουσία, ἀλλὰ θὰ προλάβετε τὸν κριτὴ καὶ θᾶχετε τὸ προνόμιον νὰ κρίνετε οἱ ἴδιοι τὸν κόσμο, πρὶν ἀπὸ τὴν τελικὴ κρίσι ἐκείνου. Γιατὶ ἡ καταδίκη τοῦ κόσμου ἀρχίζει ἀπὸ τώρα, ποὺ ἐσεῖς εἶστε ὁ ἔλεγχος τῆς κακίας του, ἡ μεγάλῃ ἀντίθεσις μ' αὐτόν, μοιάζοντας ἔτσι μὲ τὸν Νῶε, ποὺ χωρίστηκε μὲ τὴν κιβωτὸν ἀπὸ τὸν κόσμο καὶ τὸν ἄφησε στὴ δίκαιη τιμωρίᾳ του. «Πίστει χρηματισθεὶς Νῶε περὶ τῶν μηδέπω βλεπομένων, εὐλαβηθεὶς κατεσκεύασε κιβωτὸν εἰς σωτηρίαν τοῦ οἴκου, αὐτοῦ, δι' ἧς κατέκρινε τὸν κόσμον».

Αὐτὰ κι' ἄλλα πολλά, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ὁ μακάριος Παῦλος γράφει γιὰ νὰ ἐνισχύσῃ τὸ φρόνημά μας ἀπέναντι τοῦ κόσμου καὶ νὰ μᾶς κἀνῃ ὥστε νὰ καυχώμαστε ὁμολογώντας τὸν Κύριον μὲ τὰ λόγια μας καὶ τὰ ἔργα μας μέσα στὸν κόσμο. Εἶθε αὕτη ἡ καύχησις νὰ στολίζῃ τὸν καθένα μας. Ἄμην.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

Α Λ Λ Η Λ Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α

Αίδες. Νικόλαον Μπάλλαν, Μιστρον Χαλκίδος. Ἐφ' ὅσον ἔχετε τριακονταετή συνεχή ἐφημεριακὴν ὑπηρεσίαν, δικαιοῦσθε συντάξως λόγῳ πολυετοῦς ὑπηρεσίας. Ἡ σύνταξις σας θὰ ἀνέλθῃ εἰς 797 δραχμὰς μηνιαίως. Ἐφ' ἅπαξ θὰ λάβετε περὶ τὰς 3.250 δραχμὰς. — **Αίδες. Κωνσταντίνου Ἀθ. Οἰκονόμου, Ὁμόλιον Λαρίσης.** Ὅπως μᾶς ἐπληροφόρησεν ἡ ἀρμοδία ὑπηρεσία τοῦ Τ.Α.Κ.Ε., ὀφείλετε εἰς αὐτὸ δραχμὰς 600 ἐξ ἀσφαλιστρῶν. Ἐὰν ἐπιθυμῆτε περισσοτέρας πληροφορίας ἀπευθυνθήτε εἰς τὸ Τ.Α.Κ.Ε., μεθ' οὗ δύνασθε νὰ ρυθμίσετε καὶ τὸν τρόπον καταβολῆς τοῦ ἐν λόγῳ ποσοῦ. — **Αίδες. Ἰωάννην Κρασάκην, Βαλάνσον Κερκύρας.** Δυστυχῶς δὲν σᾶς ἐχορηγήθη δάνειον. Τὸ ποσὸν τὸ ὁποῖον διετέθη διὰ τὴν χορήγησιν δανείων ἦτο ἀνεπαρκές διὰ νὰ καλύψῃ τὰς αἰτήσεις αἱ ὁποῖαι ἐπεβλήθησαν. Ὡς ἐκ τούτου πρέπει νὰ ἐπανεέλθετε διὰ νέας αἰτησεῖς σας, διὰ τὴν περίπτωσιν, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ χορηγηθοῦν νέαι πιστώσεις διὰ τὴν χορήγησιν δανείων. — **Αίδες. Σπυρίδωνα Θεοδώρου, Ἅγιον Ἥλιαν.** Δυστυχῶς καὶ ἡ εἰδική σας αἴτησις δὲν ἐνεκρίθη. Ἐὰν ἐπιθυμῆτε αἰστέτι τὴν λήψιν δανείου θὰ πρέπει νὰ ὑποβάλετε νέαν αἴτησιν εἰς τὸ Τ.Α.Κ.Ε. — **Αίδες. Δημήτριον Γκουζούλην, Γεωργίσιον Λακωνίας.** Ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ ἔχετε λάβει ἐπανειλημμένως παρὰ τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. πληροφορίας. Δυστυχῶς ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ σᾶς βοηθήσωμεν εἰς τὴν ὑπόθεσιν σας, ἐφ' ὅσον ὁ Κανονισμὸς τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. δὲν παρέχει ἕδαφος ρυθμίσεως αὐτῆς κατ' ἄλλον τρόπον. — **Αίδες. Ἥλιαν Σιούτην, Παλαμπᾶ.** Δύνασθε νὰ λάβετε σύνταξιν μόνον λόγῳ πολυετοῦς ὑπηρεσίας, δεδομένου ὅτι τὴν 31/12/1957 συμπληρώσατε τὸ ὄριον ἡλικίας, ἥτοι τὰ 75 ἔτη καὶ ἐφ' ὅσον ἔχετε συνεχή ἐφημεριακὴν ὑπηρεσίαν. Ἡ σύνταξις σας θὰ ἀνέλθῃ εἰς 705 δραχμὰς μηνιαίως. Κανονικῶς θὰ ἐπρεπε νὰ λάβετε 734 δραχμὰς μηνιαίως, λόγῳ ὅμως τοῦ ὑφισταμένου περιορισμοῦ, κατὰ τὸν ὁποῖον δὲν δύναται ἡ σύνταξις νὰ υπερβαίῃ τὰ 80% τοῦ ἐν ἐνεργείᾳ μισθοῦ, καθωρίσθη εἰς τὸ ποσὸν τῶν 705 δραχμῶν. Ἐφ' ἅπαξ θὰ λάβετε περὶ τὰς 3200-3300 δραχμὰς. — **Αίδες. Ἰωάννην Παπανικολάου, Κολοβατᾶ Παραρσιδος.** Δὲν δύνασθε νὰ λάβετε σήμερον οὔτε σύνταξιν λόγῳ γήρατος, ἐφ' ὅσον δὲν ἔχετε συμπληρώσει τὸ 75ον ἔτος τῆς ἡλικίας σας, οὔτε λόγῳ πολυετοῦς ὑπηρεσίας, ἐφ' ὅσον δὲν ἔχετε συμπληρώσει 35ετῆ συνεχή ἐφημεριακὴν ὑπηρεσίαν. Ἐπομένως πρέπει νὰ περιμένετε. Τώρα μόνον σύνταξιν λόγῳ ἀναπηρίας ἡμπορεῖτε νὰ λάβετε, ἐφ' ὅσον φυσικὰ ὑφίστανται αἱ ἀπαιτούμεναι προϋποθέσεις. — **Αίδες. Ἀθανάσιον Καραμαυλῆν, Παλιούριον Κοζάνης.** Θὰ σᾶς ἀπαντήσωμεν ἰδιαίτερος. — **Αίδες. Κωνσταντίνου Παπακωνσταντῆν, Καρλόβασι Σάμου.** Δικαιοῦσθε συντάξως λόγῳ πολυετοῦς ὑπηρεσίας, ἐφ' ὅσον ἔχετε 35ετῆ συνεχή ὑπηρεσίαν. Θὰ λάβετε σύνταξιν δραχμῶν 705 μηνιαίως. Κανονικῶς ἡ σύνταξις σας θὰ ἀνῆρχετο εἰς τὸ ποσὸν τῶν 734 μηνιαίως, λόγῳ ὅμως τοῦ ὑφισταμένου περιορισμοῦ τῆς

μὴ ὑπερβάσως τοῦ 80 % τῶν μηνιαίων ἐν ἐνεργείᾳ ἀποδοχῶν περιορισθῆ
εἰς τὸ ποσὸν τῶν 705 δραχμῶν μηνιαίως. Ἐφ' ἅπαξ θὰ λάβετε 3200-3300
δραχμάς. — Αἶδες. Ἀναστάσιον Παπαδόπουλον. Κ. Ἀλυσσὸν Πατρῶν.
Ἔχετε δίκαιον. Δυστυχῶς ὁμως ἡ ρύθμισις τοῦ ζητήματος ἐναπόκειται
εἰς τὴν Πολιτείαν. Ἡ Ἐκκλησία δὲν ἠμπορεῖ νὰ νομοθετῇ, ὅπως γνωρίζετε.
Ἐπανηλημμένως ἐζήτησεν τὴν νομοθετικὴν ρύθμισιν τοῦ ζητήματος,
ὁμως αἱ ὑποδείξεις της δὲν ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν. — Αἶδες. Σ. Μιχαλό-
πουλον, Γαλατᾶ Νεμέας. Ἀλλαγὴ διευθύνσεώς σας ἐγένετο.

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Θεοφιλ. Ἐπισκόπου Ἀρκαδίας κ. Τιμοθέου, Τὸ Β' Ἰερατικὸν
Συνέδριον τῆς Ἱερᾶς Ἐπισκοπῆς Ἀρκαδίας. — Χρυσοστόμου, Ὁ τρίτος
περὶ ἱερωσύνης λόγος (Μετάφρ. Θεοδόση Σπεράντα). — **Βασ.** Ἡλιάδη,
Ἡ παράδοσις τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς τοῦ Βυζαντίου καὶ ἡ χορεία
τῶν κορυφαίων ἐκτελεστῶν της. — Ἀντίμου τοῦ Ἀναχωρητοῦ, Στοχα-
σμοὶ τ' ἀπόβραδο. — Βιβλιοκρισία — **Βασ.** Μουστάκη, Κηρύγματα εἰς
τὰ ἀποστολικά ἀναγνώσματα τῶν Κυριακῶν. — Εἰδήσεις τοῦ **Τ. Α. Κ. Ε.** —
Ἀλληλογραφία.

Ὁ «Ἐφημέριος» εἶναι πρόθυμος νὰ διδῇ ἀπαντήσεις εἰς
ἐρωτήσεις ἐπὶ ἀποριῶν, ἀναφερομένων εἰς ζητήματα, τὰ
ὁποῖα ἔχουν σχέσιν πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Ἐφημερίου (ποιμαν-
τικόν, λειτουργικόν κ.λ.). Ἐπομένως οἱ εὐλαβέστατοι Ἐφη-
μέριοι δύνανται νὰ ἀπευθύνουν πρὸς τὸν «Ἐφημέριον» ἐρω-
τήματα ἐπὶ τοιούτων ἀποριῶν. Αἱ ἀπαντήσεις εἰς αὐτοὺς θὰ
δίδωνται εἰς τὴν σελίδα τῆς ἀλληλογραφίας, εἴτε εἰς ἄλλην
εἰδικὴν σελίδα.

Παρακαλοῦνται οἱ ἀναγνώσται τοῦ «Ἐφημερίου» νὰ ἀπευ-
θύνονται μὲ ἐμπιστοσύνην πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Περι-
οδικοῦ «Ἐκκλησία» δι' ὅ,τι τοὺς ἀπασχολεῖ καὶ τοὺς ἐνδιαφέρει.
Θὰ εὖρον κατανόησιν καὶ ἐξυπηρέτησιν.

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον :
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»
Ὁδὸς Φιλοθέης 19, Ἀθῆναι, Τηλ. 27-689.

Ἐπεύθυνος Τυπ/φείου : **Τ. Ρούτσης, Κουκουλάρη 9, Ν. Χαλκηδόν.**